79/1

XXXIV. ÉVF. • 1979. JAN. 4. • ÁRA: 4,— Ft

PAJTÁS

1979

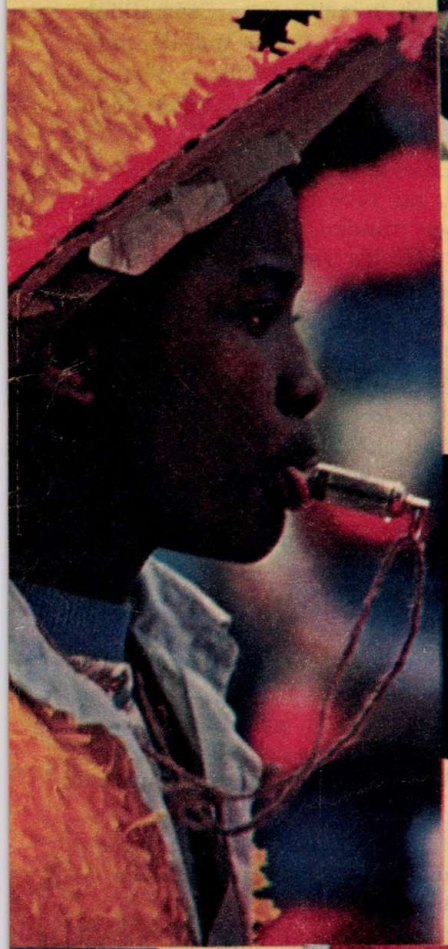

a mi évünk

Nem láthatok a jövőbe; ma még nem tudom megmondani, hoz-e valami nagy eseményt ez az év, fűződik-e majd hozzá egyes országok vagy éppen az egész emberiség életét befolyásoló nagy tett. Egy azonban bizonyos: az 1979-es évhez olyan szorosan hozzátartozik a „gyermek", mint virághoz az illat. Talán akadnak majd olyan kutatók, akik megpróbálják végigböngészni az év sajtótermékeit, mert kíváncsiak: vajon hányszor fordul elő bennük a „gyermek" szó. Ha lesz elegendő türelmük és energiájuk, hogy maradéktalanul megvalósítsák tervüket, akkor bizonyára olyan csillagászati számot kapnak, amelyet leírni szinte lehetetlen.

Jogosan kérdezhetné valaki közületek: „Hát ennyiből áll majd a nemzetközi gyermekév, hogy csak beszélnek és írnak rólunk?" Mit válaszolhatnék erre mást: nem és igen. Ugye, furcsa ez a felelet? De hát a nagyvilágnak sok országa van. Egyes országokban tetteikkel beszélnek majd, másokban csak ünnepelnek, mert az illendőség úgy kívánja, és ismét más helyeken meg csak szép szavakat mondanak, mint egy megszokott névnapon.

Nyilvánvaló, hogy a tett lesz a kevesebb és a szó a több. Mert még aránylag nagyon kevés az olyan államok száma — mint amilyen a mienk —, amelynek társadalma és annak vezetői nemcsak beszélnek róla, hanem cselekvően valósítják meg az ENSZ által 1959. november 20-án elfogadott Gyermeki Jogok Nyilatkozatának legszebb mondatát: „... az emberiség tartozik azzal, hogy a gyermekeknek a legjobbat adja önmagából."

Sok országban csak beszélnek erről az 1979-es évben. Annak is örülnünk kell, hogy már beszélnek róla. Egy görög bölcs azt mondta egyszer: „A tett ott kezdődik, amikor beszélni kezdünk róla, és ott folytatódik, amikor az elhatározásunkban van egy cseppnyi akarat."

Hát beszéljenek csak minél több országban rólatok, gyerekekről, ebben az évben. Minél többször! A statisztikai adatok ugyanis nagyon riasztóak. Napjainkban másfél milliárd gyerek él a Földön és közülük csak elenyésző hányada boldog és megelégedett. A világon született minden hat gyerek közül ötöt ugyanis elmaradt vagy fejlődő országban élő anya hoz a világra. Ezekben az országokban táplálék és ivóvíz sincs elegendő, nemhogy iskolákat, kórházakat és egyéb szociális létesítményeket építhetnének.

E mondatban elsőként bizonyára az ivóvíz hiánya ragadta meg a figyelmeteket. Hát belőle sincs elegendő? Bizony, nincs! Több mint egymilliárd ember csak fertőzött vizet ihat bolygónkon. Minden negyedik ember! Évekkel ezelőtt olvastam egy tanulmányt, amelyet egy magyar tudós, dr. Simai Mihály írt. Szerinte, ha azt akarnánk, hogy ennek az egymilliárd embernek legalább 20 százaléka (tehát 20 millió) tiszta ivóvízhez jusson, 13—15 milliárd dollárra (400—500 milliárd forintra) lenne szükség a megfelelő víztisztító berendezések beruházásához. Ha az ENSZ-ben a fegyverkezések csökkentésére beterjesztett szovjet javaslatot elfogadnák, az így megtakarított összegből egy év alatt fedezni lehetne ezt a költséget. De hát mikor fogadják el?

A legsúlyosabb gond azonban mégiscsak a táplálék hiánya. Az éhség!... A szakemberek szerint a legnagyobb kárt a fehérje hiánya okozza a háromévesnél fiatalabb szervezetben. Ebben a korban fejlődik ki igazán az agyvelő, s ennek elengedhetetlen feltétele a megfelelő mennyiségű fehérje fogyasztása. Persze, nem elegendő a táplálék kalóriatartalma sem. Súlyos betegségeket okoz többek között az A és a D vitamin hiánya és így tovább. Ha nem segítünk kellő időben, akkor csökkent munkaképességű százmilliók nőnek fel. Százmilliók, akik sajnos, nem tudják majd kellőképpen segíteni a haladó gondolkodású társadalmak jövőt formáló szép terveit.

Beszélni kell hát 1979-ben, sőt, mi több: kiáltani. Kiáltani, hogy minden államférfiban, minden felelős vezetőben felébredjen a még szunnyadó lelkiismeret: tenni, tenni kell a világ minden gyermekéért!

Olyan szépen hangzanak a Gyermeki Jogok Nyilatkozatának alapelvei. Csak néhányat említek belőle: „A gyermeket különleges védelem illeti meg... hogy fizikailag, szellemileg, erkölcsileg, lelkileg és társadalmilag egészségesen és normálisan tudjon fejlődni... Személyisége harmonikus kibontakozásához a gyermeknek szeretetre és megértésre van szüksége... A gyermeket megilleti az oktatás, amelynek legalábbis elemi fokon ingyenesnek és kötelezőnek kell lennie... A gyermeknek legyen meg minden lehetősége, hogy játszhasson és szórakozhasson."

Ezért kell hát beszélni, kiáltani, és ami a legfontosabb: cselekedni!

Füleki János

A GYERMEKEK NEMZETKÖZI ÉVE 1979

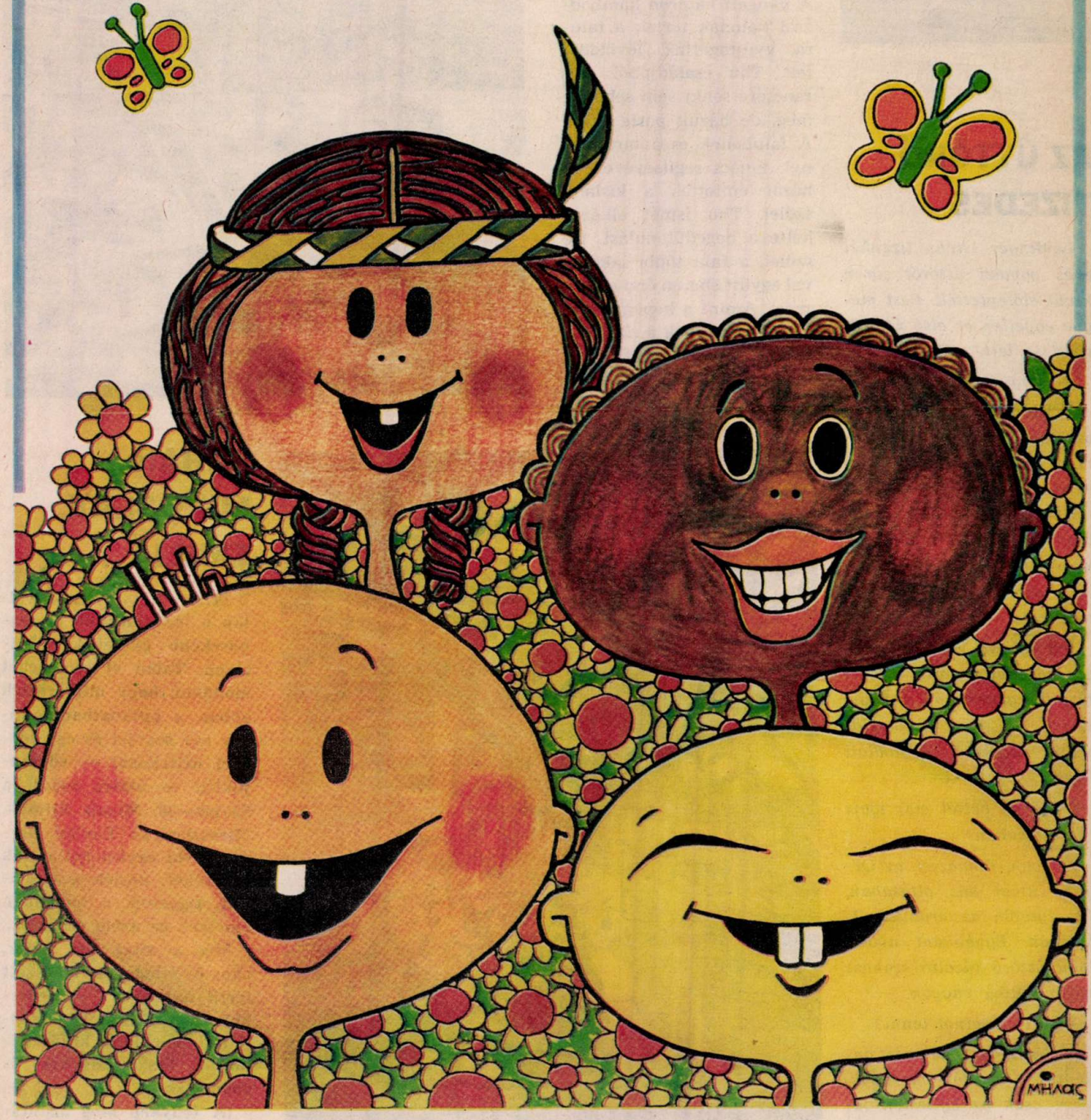

MI VAN A

AZ ÚTTÖRŐ TIZEDES

Leidinger István tizenkét éves pomázi úttörőt soron kívül előléptették. Pest megye egyetlen és első úttörőtizedese lett.

— Hogyan kezdődött?

— Hároméves lehettem, amikor édesapám — a pomázi önkéntes tűzoltó egyesület parancsnoka — elvitt ünnepi közgyűlésükre. Akkor még csak szavaltam, nem sokkal azután azonban már gyakorlatokra is jártam vele.

Így igazán érthető, hogy az édesanyja által varrt tűzoltó-egyenruhán ott díszeleg az ötévi szolgálat után kapott Szolgálati Érem.

— Részt vettél már igazi tűz oltásában?

— Igen, Pomázon, az Orgona utcai ház oltásában, Oszolytetőn az erdőtűz oltásában. Egyébként nyolctagú úttörő tűzoltó szakasz parancsnoka vagyok.

— Mi szeretnél lenni?

— Csillagász, de azért önkéntes tűzoltó maradok, mert csak az égitestek fénycit szeretem, a pusztító lángokét egyáltalán nem.

PUSK[illegible] A RIZSFÖLDEKEN

A tizenhárom éves Nguyen Thi Thu Vietnam déli részén, Ha Tien közelében él. Az idei év szomorú eseményeket hozott az életébe. A nyugati határon kambodzsai katonák törtek a falura, gyújtogattak, lövöldöztek. Thu családjából szerencsére senki sem sebesült meg, de házuk porig égett. A falubeliek és a tartományi tanács segítségével új házat építettek a kislány szülei, Thu ismét elkezdhette a hegedűtanulást. De szülei, a falu többi lakosával együtt éberen őrzi a termést. Amint a képen is látható, a parasztok a rizsültetéshez fegyvereket kénytelenek magukkal vinni.

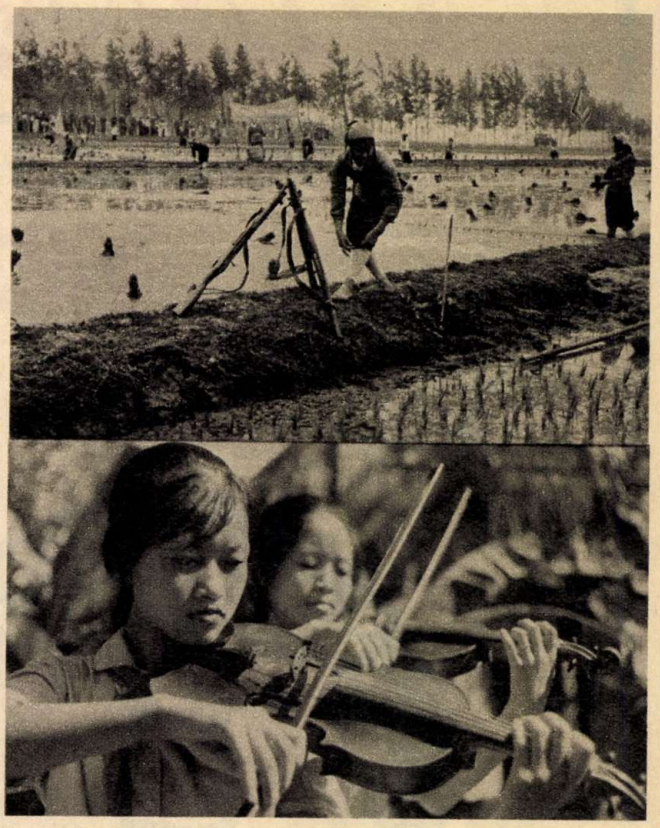

MIHAIL, MIROSLAV, EMILIA...

1978. július 27-én ők voltak a legboldogabb és legbüszkébb gyerekek a világon. Talán el sem lehet mondani, hogy mit éreztek abban a pillanatban, amikor egy szovjet és egy lengyel űrhajóssal — édesapjukkal — útjára indult a Szojuz—30. Mihail Klimuk, Miroszlav és Emilia Hermasewski együtt hallgatták a híreket, nézték a televíziót, figyelték a hangokat, amelyek az űrből érkeztek.

Míg a világ két bátor, okos és mindenre felkészült férfit ünnepelt — az édesapjukat —, ők az együtt eltöltött napokra, közös sétákra, beszélgetésekre is gondoltak...

(A fénykép még az utazás előtt készült, a moszkvai Csillagvárosban.)

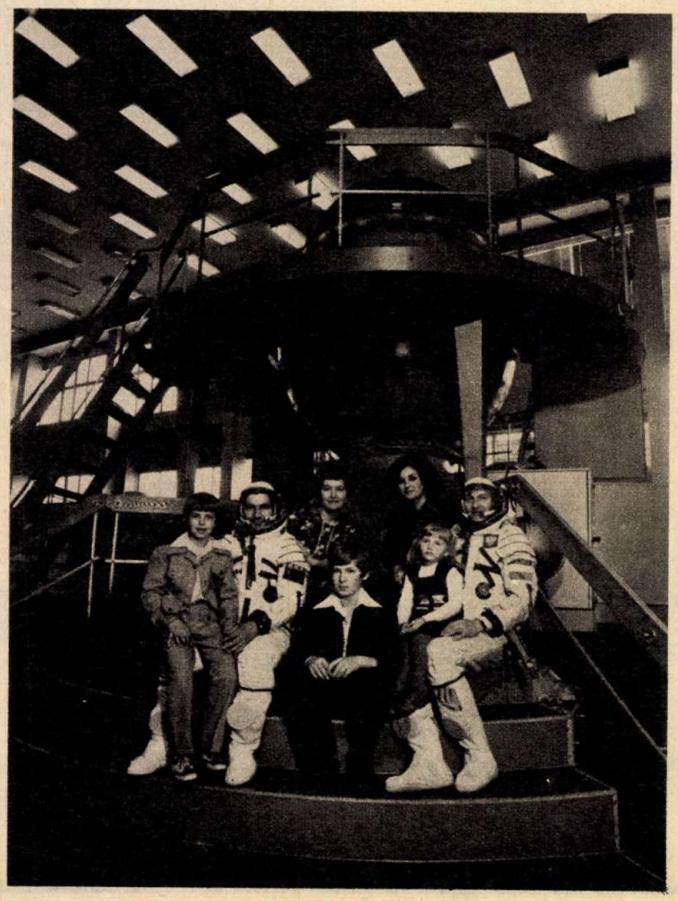

BATYUBAN?

Ki ne ismerné a batyus embert, a vidáman búcsúzó 1978-as esztendőt? A kertek alatt oson és elviszi magával az időt. Sok mindent meg itt hagy. Kinek vidám, kedves emléket, kinek szomorút. Csokorba szedtünk néhány történetet, olyan gyerekekről, akiknek az 1978-as esztendő esetleg emlékezetesebb marad a többinél . . .

FÖLDRAJZ-ÓRA A SIVATAGBAN

Afrika észak-nyugati csücskében Marokkótól délre található a Spanyol Szahara, amelynek maroknyi népe elkeseredett harcot vív a függetlenségért a Polisario Front vezetésével. A kép az egyik sivatagi menekülttáborban készült. A gyerekek földrajzórára készülnek. Az ő életükben nem hozott változást 1978. Talán a következő? Vagy a rákövetkező?

POFON ÉS KÉZCSÓK

A tizennégy éves török Mehmet Kulaksiz apja egy napon — 1978 elején — eladta az állatokat, felpakolta családját, s elindult szerencsét próbálni — mint a mesében. Bajorföldön talált is magának jól megfizetett állást. De esténként az egykor békés ember sokszor dühöngött, verte a fiait. „Azokat a pofonokat kaptuk vissza tőle, amelyeket neki adtak egész nap mások" — mondta Mehmet, aki hamarosan az iskolában maga is rájött, milyen keserű dolog az NSZK-ban török vendégmunkás gyerekének lenni. Egyik nap osztálytársa cédulát nyomott a kezébe: „Utálunk török! Menj haza!" Mehmet aznap egész este sírt. Másnap jól megruházta az osztálytársát, harmadnap kidobták az iskolából, negyednap apja megtudta az egészet és jól megpofozta. Mehmet takarít a pályaudvaron, szabad idejében pedig lődörög. Esténként a hazájáról álmodozik.

Apja — mindezek mellett — ragaszkodik a törökországi szokásokhoz, így a kézcsókhoz is.

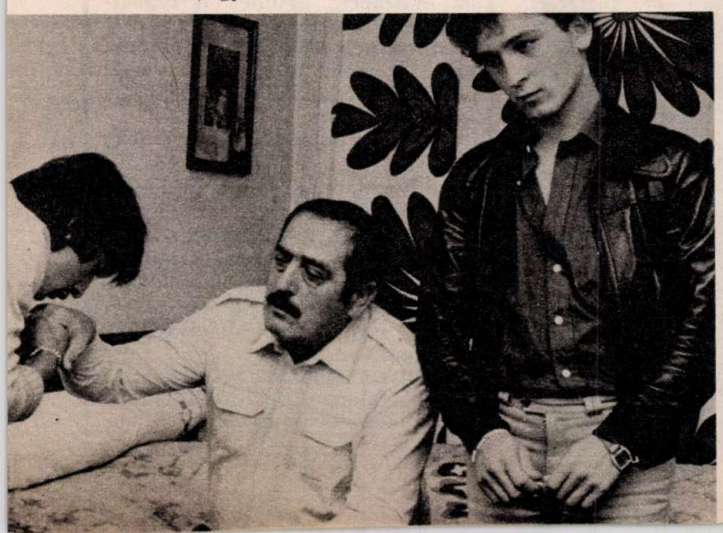

SZERENCSÉJE VOLT

A tizenhét éves Peter Brookes, aki Angliában, Cross Knowle View-ben lakik – megemlegeti még 1978-at. Mint a híres futballcsapat, a Manchester United gyanútlan szurkolója, elment csapata mérkőzésére, ahol fennhangon biztatta kedvenceit. Ezt meghallván az ellenfél, a Liverpool egyik vérmes híve, se szó, se beszéd, a célbadobósdi játék fémből készült és tűben végződő eszközét hajította feléje. A hegyes szerszám Peter jobb szemétől egy milliméterre kötött ki.

Ifi-toborzó

Keress egy

Van egy kis időd? Gyere, üljünk le. Beszélgessünk.

Ha kedved tartja, csatangolhatunk is egyet . . .

Ne félj, nem akarok lelkizni, sem beleavatkozni az életedbe. A magnó is szólhat közben, engem ugyan nem zavar.

A gyerekekről szeretnék mondani valamit neked.

Igen, jól hallottad! S még mielőtt tiltakoznál, hogy te már nem vagy gyerek, és hagyjalak békén, megnyugtatlak — nem rólad van szó. Azokról a gyerekekről, amilyen te voltál még néhány évvel ezelőtt. És amilyen néhanapján ma is vagy, amikor a haverjaiddal bolondoztok, ugratjátok vagy megkergetitek egymást, szürkületkor beleültök a játszótér szűk hintáiba, és élvezettel rúgjátok vissza az utcán elétek guruló focit.

Eszem ágában sincs, hogy kétségbe vonjam egyre komolyodó és egyre felnőttebbé váló fiatalságotokat. Sőt, éppen ez ad alapot arra, hogy a gyerekekről beszélgessek veled, s a hozzád hasonló lányokkal és fiúkkal. Ti talán nem is gondoljátok, hogy a nálatok kisebbeknek éppolyan szükségük van rátok, mint ahogyan nektek szükségetek van ránk, felnőttekre.

Ne kapd fel a fejedet, még bólintanod sem kell. Tudom, nem szívesen valljátok be az ilyesmit. Annak idején én is mélyen hallgattam róla . . . Furcsa dolog ez! Az ember leél ötven, hatvan vagy hetvennél is több évet, de ebből mindössze néhány esztendeig ácsingózik a felnőttség után. Amíg gyerek. Azután sorjáznak az évtizedek, gyűlnek a tapasztalatok, a gondok, s a felnőtt már szégyenlősen titkolja, hogy menynyire szeretne még egyszer, legalább egyetlen napig újra a régi gyerekként élni.

De hagyjuk ezt! Látom, hogy már idegesen dobolsz a térdeden, megint valami prédikációt sejtve. Márpedig az nem lesz!

Ellenkezőleg: szeretném szavakban is nyugtázni azt, amit te és a többi fiatal a gyerekek között legtöbbször csak megérez.

Ne beszéljek rébuszokban? Rendben van.

A kisebbekhez vagy a kék és piros nyakkendősökhöz ti találjátok meg legkönnyebben a ba-

„nagytesót”!

Szokatlan hangvételű, képzeletbeli „beszélgetést” olvashattok most, amely azért is rendhagyó, mert nem közvetlenül hozzátok szól, hanem rajtatok keresztül a fiatalokhoz, a KISZ-esekhez.

Nem véletlenül, hiszen ezekben a hetekben ünnepeljük országszerte a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége — vagyis a KIMSZ — évfordulóját, s a csapatok és testvér KISZ-alapszervezeteik most rugaszkodnak neki az ifitoborzónak!

Szeretnénk, ha minél több fiatal csatlakozna az úttörőmunkához, bejáratos lenne az iskolákba, s ifjúkommunista feladatait ifjúvezetőként végezné: komolyan és játékosan, ötletekkel és megértéssel foglalkozna az őrsökkel, rajokkal, csapatokkal — a körülötte élő gyerekekkel.

Arra kérünk benneteket, lapunk olvasóit, hogy amikor végigolvastátok az alábbi sorokat, keressetek egy fiatalt, keressetek egy „nagytesót”, és olvastassátok el velük is a voltaképpen nekik íródott, hozzájuk szóló üzenetet... S ha ez megtörtént, utána írjátok meg nekünk, hogy ki a legkedvesebb ifivezetőtök, és miért éppen az, illetve számoljatok be arról is, hogy cikkünk segítségével milyen új „nagytesót” találtatok, és sikerült-e őt megnyernetek — ifinek!

Rajta, ifitoborzó gyerekek!

rátkozás, a közeledés, a kitárulkozó őszinteség hangját. Ha akarjátok, percek alatt van közös beszédtémátok, s a felnőtt csak ámul ezen a villámgyors szinkronon.

Nekünk, rohanó, ideges, türelmetlen felnőtteknek legtöbbször nincs maradásunk egy óráig tartó, izgalmas társasjáték mellett, nem szívesen szállnánk be a homokvárépítésbe, s a kirándulás elején már a lábunkat fájlaljuk.

Ti, fiatalok minden mókára, játékra, hegymászásra, harsogó dalolásra, házi szabadfogású birkózóversenyre, kártyanaptárak rendezgetésére, bicikli-reparálásra kaphatók vagytok. S ilyenkor nem „leereszkedtek” a gyerekekhez, hanem magatok is visszaváltoztok a néhány évvel ezelőtti gyerekké ...

Hiszitek vagy nem: rátok jobban hallgatnak a gyerekek, mint ránk, felnőttekre! Közelebb éreznek benneteket, s ragaszkodnak hozzátok, utánatok somfordálnak, a maguk követelődző módján egyre többet igényelnek a barátságotokból. Akkor is, ha néhanéha szigorúan leteremtitek őket, s mutatóujjatokkal éppúgy hadonásztok az orruk előtt, ahogyan mi tennénk. Hát még akkor, ha rátok bízhatják apró kis titkaikat, tőletek kérhetnek tanácsot, segítséget, cinkosságot vagy éppen eligazodást olyan „eget rengető” dolgokban, mint a gyerekbarátság vagy a gyerekszerelem

Utánoznak is benneteket. Ez nem kis felelősség.

Jó, jó, ne morogj! Nem akarok valami plusz kötelességet a nyakatokba varrni. A példakép-póz különben sem állna jól nektek, s nincs is rá szükség. Mindössze annyi az egész, hogy miközben magatok felnőtté formálódtok, aközben a nálatok kisebbeket segíthetitek fiatallá nevelni.

Mivel? Azzal, hogy sokat vagytok közöttük, legjobb önmagatokat adjátok nekik, figyeltek rájuk, s alkalmasint igazgatjátok a lépéseiket, ha elbizonytalanodtak.

Miért nézel így rám? Tudod te jól, hogy mire gondolok, hiszen te is meg a többiek is csináljátok.

Akkor meg minek beszélünk róla? Nem véletlenül ...

Azért, hogy tudjátok is: menynyire nagy szükség van ebben az országos, nagy „játékban” rátok, fiatalokra.

Elsősorban a családban segíthettek idősebb testvérként. S ugyanilyen „tesók” lehettek — s vagytok is szép számmal — az úttörőmozgalomban mint ifjúvezetők. Olyanok, akiknek az az egyre inkább elismert KISZ-munkájuk, hogy a gyerekek között élnek. Kirándulásokat, vetélkedőket, szakköröket, gyárlátogatásokat szerveznek, játszanak, és játékokat találnak ki, elsimítanak felesleges haragszomrádokat, de hajlandóak órákig vitatkozni egy-egy komolyabb gondon.

Akad persze más feladat is bőven. Például amikor egy ifjúsági brigád felkerekedik nyáron, és kicsinosít egy iskolát. Ti szívesen mentek a gyerekeknek parkot és játszóteret építeni, az óvodákban mesedélutánt tartani, vagy meggyógyítani a „lesántult” játék macit. Veletek lehet találkozni az úttörőtáborok vezetői között s ti vállalkoztok arra is, hogy a lakótelepek kőrengetegében valamiféle klubot teremtsetek az addig kapualjakban összeverődött gyerekeknek ...

Látom, már türelmetlen vagy. Biztosan nem érted, hogy ennyi jó dolog elsorolása után mit akarhatok még tőletek.

Építsetek több játszóteret? Igen, persze!

Meszeljetek ki több osztályt? Az is nagyszerű lesz!

Szervezzetek még izgalmasabb kirándulásokat? Igen ...

Ezeket mind lehet fokozni, sokasítani, variálni, még szervezettebbé tenni, s még több fiatallal elvégezni.

Amit viszont most kérek, azt nem lehet hektárokban, köbméterekben, kilométerekben, forintokban, órákban mérni.

Ez pedig a törődés a gyerekekkel!

Nézd, mi felnőttek igyekszünk nagyon sokszor leguggolni a gyerekek mellé. De ez valahogy nem az igazi, a térdünk is recseg-ropog, furcsán groteszk a póz, a szavak is vagy túl „csecsemősre” vagy éppen komolykodóra sikerednek ...

Nektek nem kell lekuporodni hozzájuk, s mégis szót értetek egymással, mert éppen ők igyekeznek utolérni benneteket.

Mint kistesó a nagytesót!

Somos Ágnes

(„Kistesók és nagytesók” címmel megjelent a Fiúk — lányok könyvében.)

„A GYEREKEKET VÁLASZTOTTAM"

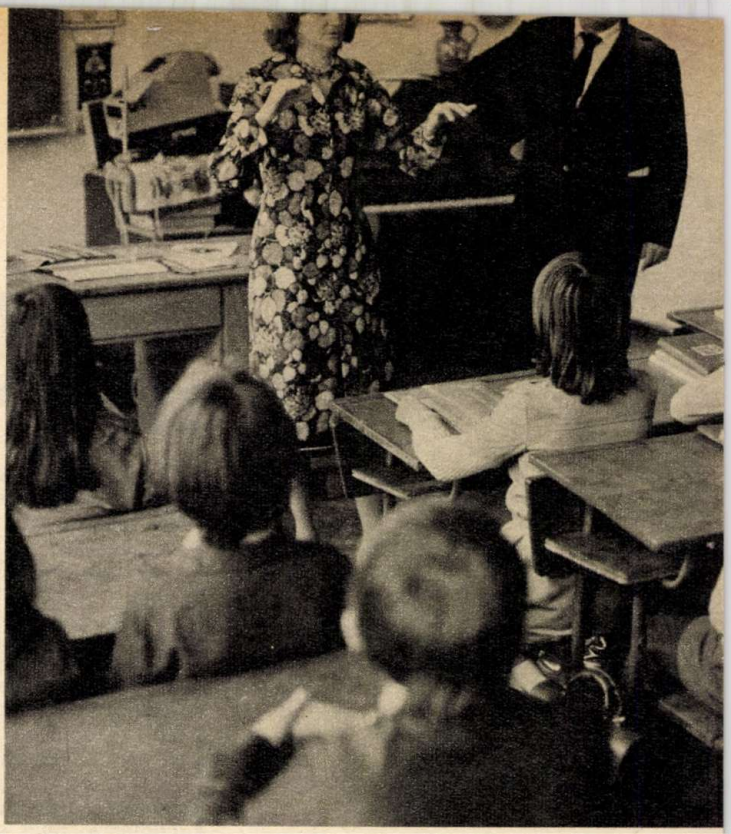

Bejárták egész Európát, felléptek Amerikában és Japánban is. Mindenütt öles plakátok hirdették műsorukat, a Magyar Rádió Gyermekkórusának hangversenyét.

— Hol aratták a legnagyobb sikert? — kérdezem dr. Csányi Lászlót, a kórus vezetőjét.

— A legnagyobbat? Mi a legnagyobb sikert a próbákon aratjuk. Akkor, ott érik, szinte szemünk láttára születik meg közös munkánk gyümölcse: a dal.

Először százan

Egy házaspár, Botka Valéria és dr. Csányi László, több mint három évtizede él a gyermekek, a Magyar Rádió Gyermekkórusának bűvöletében. Még azt is a gyermekkórusnak köszönhetik, hogy összeházasodtak, mondhatni, a kórus volt a „házasságközvetítőjük".

— Egészen kicsi voltam — meséli dr. Csányi László —, hat-hét éves lehettem, amikor énekelni kezdtem. Szívem szerint hegedűs akartam lenni, de végül is jogi doktorátust szereztem. Később azonban, már jogászként elvégeztem a Zeneakadémiát is. Huszonnyolc évvel ezelőtt kerültem a Rádió Ifjúsági- és Gyermekosztályára, szerkesztőnek.

— Én pedig négy évvel később léptem át annak a szerkesztői szobának a küszöbét — veszi át a szót Botka Valéria — éppencsak befejeztem a Zeneakadémiát.

— Melyikük ötlete volt a

Botka Valéria és Csányi László a Magyar Rádió által patronált fővárosi Somogyi Béla utcai iskolában tanít

Magas a mérce a felvételin, évente ezerkétszáz jelentkező közül mindössze nyolcvanan kerülnek a kórus családjába

A hangszerek is fontos szerepet kapnak az énekórákon. Így fedezik fel igazán a gyerekek a zene birodalmát

gyermekkórus megalakítása?

— Lényegében sok-sok beszélgetés után, szinte egyszerre gondoltunk arra, hogy gyermekkórust kellene szerveznünk.

— Hogyan láttak hozzá?

Botka Valéria elmosolyodik:

— Végigjártuk a fővárosi általános iskolákat, és hirdetést is adtunk fel. Aztán nagynehezen találtunk száz gyereket.

Megalakult a Magyar Rádió Gyermekkórusa.

Kincses Veronika és Bódi Magdi

— Miért választották a gyerekeket?

Miközben a válaszon töpreng, felesége töri meg a csendet:

— Egy hasonlattal tudom kifejezni legjobban: sok-sok élethivatást irigyelnek az emberek, többek között az orvosit is. Már sokszor eszembe jutott, hogy egy orvost, bármily nemes, humánus, nagyszerű is a hivatása, mindig szenvedés vesz körül. Ugyanakkor, én mindig a daltól, a zenétől mosolygó, boldog arcokat látok, ha a próbákon vagy a hangversenyeken körülnézek. Ezt nem cserélném el semmiért.

Két ember. Nevük, személyük, életük összeforrt a gyermekkóruséval.

— A régi mondás: két dudás nem fér meg egy csárdában.

— Ránk ez nem illik. Két idegen ember ezt aligha tudta volna ennyi éven át csinálni. Ezért gondoltuk, hogy ha a munkában így megértjük egymást, akkor ez bizonyára a magánéletben is sikerülni fog.

— Elismerik, értékelik a zenei világban a gyerekkórusokat?

— Én nagyon lényegesnek, fontosnak tartom — mondja dr. Csányi László. — Először is a kórusmunkában kitűnő nevelési lehetőség rejlik. A gyerekek állandóan segítik egymást, nálunk minden kicsinek van úgynevezett „kismamája". A kórus fegyelemre, pontosságra szoktat. Arról nem is szólva, hogy nagyszerű előképzést nyújthat egy-egy későbbi művészi pályához.

— Az ismertebb énekesek, zenészek közül kik voltak a gyermekkórus tagjai?

— Az operaénekes Kincses Veronika és Marton Éva, Fischer Ádám karmester, Fábián Márta cimbalomművész. Sokan könnyűzenei pályára kerültek, nálunk énekelt például nem is olyan régen a táncdalénekes Bódi Magdi és Várkonyi Mátyás zeneszerző.

Alapítók kórusa

— Hányan jelentkeznek a kórusba?

— Évente ezren, ezerkétszázan. Közülük nyolcvanat veszünk fel — feleli Botka Valéria. — Összesen négyszáz „gyerekünk" van, hattól tizennégy évesekig. Az igazi, „hangversenyező" csoportba, amely száztíz tagú, csak tízéves koruktól kerülnek a gyerekek.

— Biztosan vonzza őket a sok utazás...

— Lehet, de mi igyekszünk megértetni velük, hogy nem az utazás a lényeg, hanem az, hogy művészi élményeket szerezzünk hallgatóinknak és magunknak.

— Megértik?

— Azt hiszem, igen. Az egykori, mi úgy mondjuk, „törzstagokból" alakult egy kórus. Rendszeresen találkozunk, és ilyenkor sok-sok dalt elénekelünk együtt. És ha körbenézek, ma is ugyanazt az örömet, boldogságot látom az arcukon, mint amikor először találkoztam velük.

Botka Valéria és dr. Csányi László a fővárosban, a VIII. kerületi Somogyi Béla utcai Zenei Tagozatos Általános Iskolában tanít. Ezt az iskolát a Magyar Rádió patronálja. A kórus tagjai nem kapnak honoráriumot, de az iskola teljes zenei felszerelését a Magyar Rádió biztosítja, a szép egyenruhát, a nyári nyaralást is. Nos, ennek az iskolának a folyosóján beszélgettünk egyszer, amikor tőlünk öt méterre megállt egy mama a kisfiával. Botka Valéria hozzájuk sietett. Néhány percig beszélgettek, aztán a búcsúzás következett, s ekkor a mama is, a gyerek is hangosan elsírta magát.

— Mi történt? — kérdeztük Botka Valériát, amikor ismét leült mellénk.

— Új lakótelepen kaptak lakást. Elköltöznek. Könyörögtek, valamiképpen próbáljuk elintézni, hogy a fiú továbbra is hozzánk járhasson, ebbe az iskolába. Miért is ne járhatna?

Csend telepedett közénk, emlékszem, néhány másodpercig semmit sem tudtam kérdezni. S e pár pillanatnyi némaság valamennyi — még el sem hangzott — kérdésemre feleletet adott, mindent magába foglalt: az utazásokat, a próbákat, a régi kórustagokkal való találkozókat. Egy házaspár egész életét, egy kórus múltját, jelenét, jövőjét.

Bőcs Ferenc
Fotó: Szalay Béla

A GYEREKEK

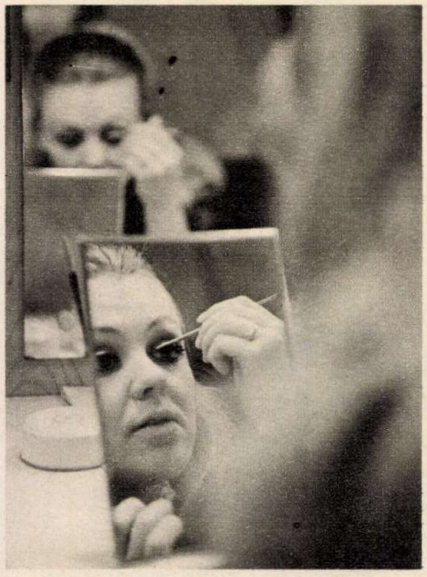

Halász Judittal a gyerekekről beszélgettünk. A gyerekkorról, a gyerekévekről és a mai srácokról. Egy kicsit a múltban kalandoztunk, egy kicsit a jelenben jártunk, s közben megpróbáltuk felvillantani azt a sokoldalú kapcsolatot, mely most is a legfiatalabbakhoz fűzi.

— Régebben mesét, verset mondott a gyerekeknek. Legutóbb pedig két nagylemezét is nekik ajánlotta.

— Különös, de a mese, a vers és a lemez is csak azután következett,

FIGYELNEK MINKET

hogy megszületett a kisfiam. Ez megváltoztatta az életemet. Megtaláltam magamban azt a hangot, melyet csak akkor fedez fel az ember, ha a közvetlen környezetében is élnek gyerekek. Mindig szerettem verset mondani, de semmihez sem hasonlítható az az élmény, amikor egy-egy vers hatását a saját kisfiamon láthatom.

— Aztán a véletlen úgy hozta, hogy Foky Ottó bábművész rám gondolt, amikor elkészítette a Mirr-Murr-sorozatot. Nagyon örültem a mesélésnek. Gyermekkorom óta szerettem a meséket. Meséltem is mindig, ha csak tehettem korombelieknek, vagy kisebbeknek. Ez a szombat esti sorozat egy kicsit visszahozta a gyermekkor hangulatát.

— A lemez már nem a véletlen műve. Tudatos munka. Erre komolyan készültem Bródy Jánossal. Igyekeztünk egy kicsit a népdal, s egy kicsit a modern zenéhez közelítő dallam- és ritmusvilágot megteremteni. Remélem, nem rosszul. A dalok szövege egyrészt Bródy János, másrészt Weöres Sándor, Zelk Zoltán, Juhász Gyula, Babits Mihály, Milne versei. Azt szerettük volna, ha a gyerekek, miközben egy-egy nekik tetsző dalt énekelgetnek, olyan szöveget, verset tanulnak meg, amely fejleszti ízlésüket, gazdagítja fantáziájukat.

— Színészi munkáját, érdeklődését kisfia életkora is befolyásolja?

— Igen. Mikor Tamás már nagyobbacska lett, elvittem a gyerekeket színházba. Régen nem jártam ott, s amikor beültem a nézőtérre, megrémültem. Felgördült a függöny, de a beszélgetés nem maradt abba. A gyerekek zsibongtak, sugdostak, s nem csöndesedtek el akkor sem, amikor a színészek játszani kezdtek. Arra gondoltam, te jó ég! mit csinálnék, ha én lennék a helyükben! Minden azt jelezte — hogy nem figyelik az előadást! Tévedtem. Figyelték. Csak másképp, mint ahogy a felnőttek. Érzékenyebben, türelmetlenebbül, mint mások. Akkor töprengtem el azon, ha valaki megtalálja a hangot, valóban érdekeset és érdekesen mesél, kézbefoghatja a legnyüzsgőbb társaságot is. Ehhez azonban az is kell, hogy saját magában is felfedezzen valamit saját gyerekkorából, s ne szégyelljen egy kicsit újra gyerekké változni...

— ?

— Már elsős koromban „komoly" bérlettulajdonos voltam. Ám én akkoriban nem tudtam, hogy azok, akik a színpadon beszélnek, sírnak, nevetnek, színészek. Nekem Áts Feri valóban Áts Feri volt, s nem is lehetett volna más... Egyszer, a Pál utcai fiúk előadásának végén hallottam, hogy valaki azt mondta: de jól játszott ez a színész! Színész? Játék? Hát van ilyen? S belőlem kitört a boldogság. Ha van ilyen hivatás — akkor... Később, amikor már nagyobbacska fejjel gondolkoztam, rájöttem: az a lényeg, hogy amit csinálok, az legyen a legfontosabb. Olyan munkám legyen, amit szeretek, s ne azt nézzem, mikor telik le a nyolc óra... mikor hagyhatom végre abba! Nekem sikerült...

— A gyermekek nemzetközi éve előkészítő bizottságának a tagja. Milyen feladatot jelent ez?

— Saját területemen belül tovább dolgozom — a gyerekekért. Továbbra is mondok mesét, verset, és a Bojtorján együttessel művelődési házakban mutatjuk be dalokból, versekből, mesékből álló műsorunkat. Két lemezemből a televízió készít filmet, remélem tavasszal már láthatják a gyerekek. Még sok-sok tervem van, amit a gyerekekért és a gyerekeknek szeretnék megvalósítani. Számtalan rossz tapasztalatom van a gyerekműsorokról. Előfordul, hogy valahova meghívnak, s a ragyogóan felszerelt művelődési ház helyett olajszagú teremben, kicsi, elhanyagolt helyiségben látják vendégül a gyerekeket. Rossz az a szemlélet, hogy a gyereknek minden jó, legyen boldog, ha valamit kap. Szerintem ne csak szavakban becsüljük meg őket, tegyünk sokat azért is, hogy valóban ünnepnek érezzék a színházat. Neveljük őket úgy, hogy igényesek legyenek! Hiszen rajtunk múlik, hogy milyen felnőttek válnak belőlük! És azt se felejtsük el — ha felnőnek, ők nevelik majd a legfiatalabbakat, és azokat a gyerekeket, akikből egyszer a jövő közönsége lesz.

Dobozy Zsuzsa
Fotó: Wágner Margit

14.

GERŐ JÁNOS:

EGY NYOMOZÁS TÖRTÉNETE

A régészek honfoglalás kori település maradványaira bukkantak a kis falu határában. Még az ősz beállta előtt szeretnék feltárni a múlt nagy kincsét, de nem kapnak segédmunkást az ásatáshoz. Bihari Gyula régész professzor elfogadja a gyerekek segítségét, akik nagyon boldogok, hiszen az ásatás izgalmas kalandot ígér. Pedig még nem is sejtik, hogy egy ember a faluból, velük egy időben, egyéni akcióba kezd, barbár módon túrja szét a lelőhelyet, és eltulajdonítja az ott talált kincset.

Nem sokáig maradnak nála az aranytárgyak, a tolvajtól is ellopják. Csikesz Zsolt megdöbbenten veszi tudomásul, hogy az unokabátyja, Béla lopakodott be Peszéri lakásába. Zsolt szól az édesapjának, aztán a rendőrségnek, sőt, Zsolt a barátaival együtt „Columbo-szerepet" vállal.

Csikesz Béla a kincset egy holland „műkincsgyűjtőnek" akarja eladni. Megegyeznek, hogy az aranytárgyak ára: kétszázezer forint és hétezerötszáz dollár. Úgy tervezik, hogy egy hét múlva megkötik az üzletet.

Hogyan is sejthetnék, hogy a szálloda portásaként szolgálatot vállalt a rendőrség egyik nyomozója!

Abban a pillanatban rájött, hogy a rendőrök tudnak valamiről. A vén bajuszos Peszéri mégis bejelentette volna a betörést? Hihetetlen! Akkor mi történhetett? Bözsi, Warendit... elképzelhetetlen...

A rendőrségen ugyanez a nyomozó, Sándor Imre hallgatta ki. Kényelmes bőrfotelban ültek, egymást kínálták cigarettával, s akkor következett az első kérdés:

— Budapesten volt ugyebár?

— Igen. Tegnap mentem a hajnalival, ma jöttem az estivel.

— Elmondaná, miért utazott a fővárosba?

— Kérem — felelte Csikesz Béla nyugodt hangon. — Kiruccantam egy kicsit. Most vettem fel a táppénzemet, itthon szorított a levegő, fiatal vagyok, ugye, érti? Anyáméknak azt mondtam, hogy az egyetemi felvételi miatt utazom. Ezt csak kitaláltam. Ők úgy tudják, hogy az egyetemi kollégiumban aludtam. Ezt is kitaláltam. Ha megtudnák, hogy négyszázötven forintot fizettem egyetlen éjszakára egy szobáért, rosszul lennének.

A nyomozó, aki nem volt más, mint az a hadnagy, aki a telepen Zsoltot, az apát, Bálintot, Peszérit és még ki tudja, ki mindenkit kihallgatott, a következő kérdést intézte Csikesz Bélához:

— Kérem, mondja el pontosan, mit csinált a fővárosban, kikkel találkozott, s mit beszélt velük.

— Nagyon szívesen — egyezett bele Csikesz. — Érkezésem után vettem egy egyetemi tankönyvet a körúton, hogy ezzel fedezzem magam itthon a szüleimnél. Utána szobát vettem ki az Európában.

— Mit csinált azután?

— A bárban megismerkedtem egy lánnyal. Bözsinek hívják. Ezzel tárgyaltam egy ideig. Ez a lány mondta, hogy neki külföldi ismerősei vannak. Én angolul és németül beszélek, de itthon senkivel sem tudom gyakorolni a nyelveket. Kértem a lányt, mutasson be egy angol vagy német barátjának. Hugo Warendit nevű kereskedővel hozott össze.

Eddig minden szó szerint egyezett azzal, amit a budapesti kollégák jelentettek. És a fiú is olyan természetesen viselkedik, mint akinek semmi titkolnivalója nincs. Elég furcsa. Most mit gondoljon? A gyerekek fantáziáltak, vagy rendkívül ravasz emberrel került összsze? Újra kérdezte:

— Mivel kereskedik ez az úr?

Csikesz Béla könnyedén felelt:

— Nekem azt mondta, régiségekkel, népművészeti tárgyakkal.

Ez is szó szerint egyezett a jelentésekkel. Szinte úgy tűnik, igazat mond. Hol lehetne megfogni? Biztatta:

— Tovább!

— Reggel egy fiatal portásnak fizettem, most is emlékszem az arcára, nagyon kedves ember volt. Busszal mentem a Moszkva térig, onnan metróval a Blaha Lujza térig. Van a Rákóczi út közepén egy önkiszolgáló étterem, ott ebédeltem. Onnan gyalog mentem ki a Keleti pályaudvarra.

— Ott mit csinált?

Csikesz kevés ideig gondolkozott, majd kijelentette:

— Újságot vettem az útra.

— Hol?

— A lépcső előtt.

— Utána?

— Felszálltam a mi gyorsunkra, és hazajöttem.

— Rendben van — mondta a hadnagy. — Most, ha megengedi, megnézzük a kis bőröndjét. Nyissa ki!

Csikesz Béla mosolyogva húzta el a cipzárt.

— Tessék! — felelte készségesen, és odanyújtotta a nyitott bőröndöt.

A hadnagy diadalra készen, nagy várakozással nyúlt a bőröndbe. Minden darabot egyenként szedett ki — inget, alsónadrágot, fürdőköpenyt, törülközőt, borotvát — utána megvizsgálta, nincs-e kettős alja vagy fedele a bőröndnek, de csalódnia kellett. Itt a legéberebb szem sem talált volna mást, mint ami előkerült.

Sándor Imre fel alá járkált, majd így szólt:

— Még valami hátra van. Kellemetlen, de a kötelességünkhöz tartozik. Megmotozzuk.

— Kérem, ha szükséges.

Az őrmesternek intett, az végezte el a műveletet. Személyi igazolvány, vasúti jegy, pénztárca hatszáz forinttal, zsebkendő, golyós-

toll, egy zsebnaptár, meg egy kulcskarika került elő két kulccsal. Más semmi. A zsebnaptárt a hadnagy lapozgatta.

— Ha megengedi, ezt átnézzük — jelentette ki nem kérve, inkább dühösen. Átadta az őrmesternek, aki elvitte egy távolabbi szobába, ahol a bejegyzésekről fényképmásolatot készítettek.

A hadnagy megint járkálni kezdett a szobában. Nem értette, miért nem bukkannak nyomra.

— A kulcsok mire szolgálnak? — kérdezte idegesen.

Csikesz Béla máris válaszolt:

— A nagyobbikkal az utcai kapun lehet bejutni, az nyitja a lakásajtót is... A másik, az íróasztal kulcsa... de sose zárom be.

Azt tudjuk — gondolta a hadnagy, hiszen jelen volt Csikeszéknél, amikor az

GOROG JÚLIA RAJZA

őrmester alaposan átnézte a nyitott íróasztalt is.

— Idáig eljutottunk — foglalta össze, és a hangja keményebben csengett. — Most már azt árulja el, miért tört be Peszéri Károlyhoz?

Csikesz idegességében úgy nyomta el a cigarettavéget, hogy az ujjáról leégette a bőrt. De jól tartotta magát. Fel se szisszent. Sőt, tiltakozott!

— Ez hazugság!

— Majd szembesítjük a tanúval, annak mondja ezt.

— Peszéri is hazudik!

— Alighanem, mert ő szintén tagadja a betörést. Mi viszont megállapítottuk, hogy a szekrényét felfeszítették.

Csikesz Béla az imént nagyon megrémült, most viszont egy kicsit föllélegzett. Kesztyűben volt, nem hagyhatott nyomot. Az a tanú meg — valami vénember vagy vénasszony — mit láthatott a sötétben? Egy árnyékot. Arra merjen esküdni, az árnyékra. Az álkulcsokat is hiába keresik, azokat még aznap este az Erecskébe dobta.

— Miért pont én törtem volna be? — kérdezte látszólag megsértve.

Sándor Imre szúrósan felelte:

— Ha ezt most elmesélné nekünk, megkönnyítené a saját helyzetét.

Csikesz Béla még mindig magabiztosan jelentette ki:

— Nekem nincs mit beismernem, én nem követtem el semmit.

Az őrmester visszahozta a zsebnaptárt. A fejével intette egyelőre semmi különöset nem talált benne. Pedig a hadnagy nyomozói ösztöne, sok éves tapasztalata azt súgta, hogy jó irányban tapogatózik. Csak éppen a bizonyítékok hiányoznak.

(Folytatjuk)

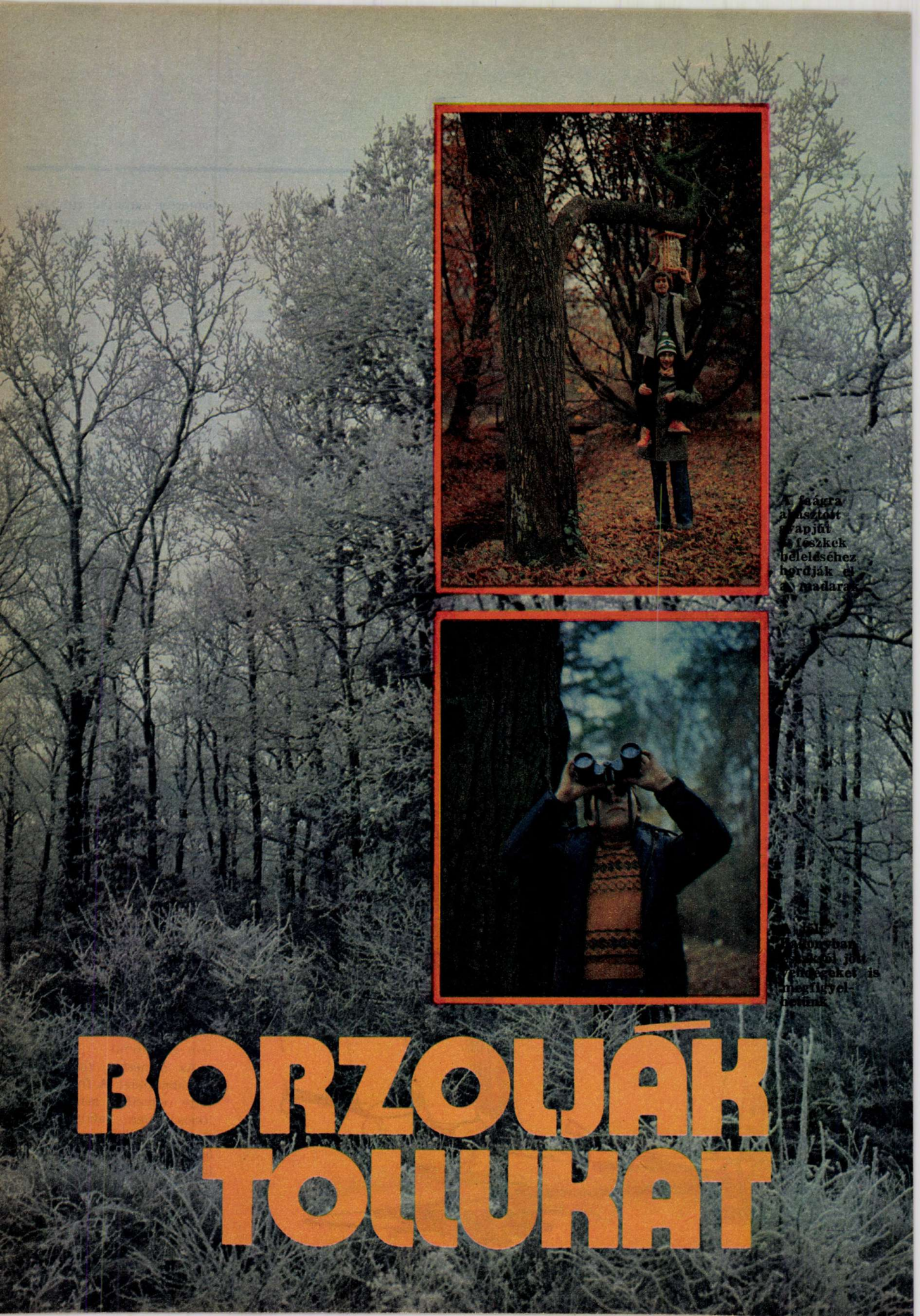

A faágra akasztott svapjút és fészkek beleléséhez hordják el az madarak

[illegible] hallonyban [illegible] jött vendégeket is megfigyelhetünk

BORZOLJÁK TOLLUKAT

Azúzmara vastagra hizlalta az ágak ujjait, s jégcsipkét vert a fagy a Gerence vizéből. Megőszíti, dérrel borítja hajunkat a vonuló köd. Ilyenkor félelmes az erdő csendje: élesen harsan a lépés zaja.

Didergő madarakat, madáretetőket, fészekodúkat keresünk, de ez a séta nem ma kezdődött, hanem egy késő őszi délelőttön.

Zirc környékén a levelét hullató, fázós, nyirkos erdőben jártunk.

Négyen közeledtek felénk. Halkan jöttek, ahogy az erdőt ismerő, szerető ember jár. Ködöt lehelltek, s gally roppant a lábuk alatt. Egyikmásik megállt, szalonnadarabot húzott a lehajló águegyre, aztán indult tovább. Három fiú, egy felnőtt. Megálltak, figyeltek. A bokor ágairól apró madarak sodorták le a fagycsípte leveleket.

— Kicsi koromban én is kenyérmorzsát szórtam elébük — mondta a szemüveges Standler Andris. Választ nem is várt, hiszen mindegyikük tudta, hogy csak bajt csinált vele, mert a kenyérbél felfújja, megöli a madarat, ha nem talál elég vizet.

Megtorpantak. Mindegyik egy nagy fa törzsét figyelte. Ritka látvány! Egy kis madár fejjel lefelé fordulva jobbra-balra, s egyre lejjebb kúszott, vizsgálta a fa kérgét.

— Csúszka, igen, csúszka — állapították meg áhítattal. A távcső kézről kézre járt. Aztán egy rebbenés, és a látvány tovatűnt.

— Leltárba vehetitek, láttátok — nevetett az ornitológus és büszke volt a fiúkra. — A Bakony negyvenhárom védett ritkaságából megint jelentkezett nállatok egy. Ez nem túl ritka madár — mondta —, olyan mint a fakusz. Háromszáz forint egy tojásának az értéke.

— A sólyom, az az én madaram! — jelentette ki Varga Endre, de a többiek lehurrogták:

— Persze, mert a kerecsensólyom ötvenezer forintot ér!...

— Nem! — tiltakozott a fiú —, azért szeretem, mert méltóságteljes, szép tartású, büszke ragadozó!

Endre lelkesedését komoly hallgatás követte, mert mindenki tudta, hogy a ragadozók megölik és felfalják a kis énekesmadarakat, az erősek elpusztítják a gyengéket, de ez a természet rendje, ez tartja fenn az erdő életének egyensúlyát. Tudták, hogy nem tőlük, hanem az embertől, a mind veszélyesebbé váló civilizációs ártalmaktól kell védeni a madarakat. Ezért járták ők is a fagyos hegyeket, a ködös erdőket.

A legboldogabb pillanat: gyógyulás után útrakél az apró énekes

Tőlük tudtam meg, hogy Veszprém megyében harmincnyolc úttörőcsapat védi a madarakat, és hogy a Bakonyi Természettudományi Múzeum munkatársa, Szvezsényi László ornitológus irányítja a gyerekek munkáját. Úttörők figyelik, vigyázzák, gondozzák a bakonyi madárvilágot. A legtöbb segítséget a helybeli iskola csapatától kapja a zirci múzeum. A számítások szerint 4—500 madáretetőre és fészekodúra lenne szükség, de a múzeum alig tud 70—80 darabot vásárolni. A többinek az elkészítése, elhelyezése és gondozása az úttörőkre vár.

— A kertünkben cinegepár lakik az odúban — mondta Istenes Jóska. — Rendszeresen gondozom a fészket, de amikor kotlani kezd a tojó, még a fához se enged közel. Kiabál, borzolja a tollát. Kalitkában is van egy zebrapinty párom. A veszprémi piacon vettem. Ausztráliából származik, de az én kalitkám az ő számára már nem rabság. Évtizedekkel ezelőtt hozták be Európába. Ha kiengedném őket, a szabadban nem tudnának eledelt szerezni maguknak és elpusztulnának... — a fiú zavartan megállt. — Itt kell lennie az egyik fészekodúmnak. Lehet, hogy valaki leverte. Pedig olyan gondosan kimértem a nyílás harminc milliméteres átmérőjét, hogy abba biztosan nem fért belle a mezei veréb, nem űzhette ki az énekes madarat. Pontos minta szerint készült a fészek! — A fiú tovább kutatta a környéket.

Három éve készülnek a megyében madáretető dúcok, és különböző típusú fészekodúk. Barkácsoló gyerekek és felnőttek csinálják fáradhatatlanul. A szakemberek és a madárvédő gyerekek helyezik el őket az erdőben, ők végzik a téli etetést és a tavaszi nagytakarítást is. Könyvtárba járnak, előadásokat hallgatnak, szakkönyveket vásárolnak. A kezdőknek, akik szeretik a madarakat és szívesen gondoznák is őket, Laci bácsi Vertse Albert: Madárvédelem című könyvét ajánlotta. A zirci ifjú ornitológusok a gyönyörű nagy arborétum madarait is nagy szeretettel gondozzák.

A csoport már messze haladt, de Jóska még mindig az elveszett odút kereste. Hirtelen megállt, kicsiny madár akadt az útjába. Cinegeféle. Karcsú, a fejebúbja fekete.

A fiú mereven nézett, meg ne villanjon a szeme! Keze lassú mozdulatokkal kibontotta a fényképezőgép tokját. A gép felemelkedett. Egy-két titkolt mozdulat, őszapó megjelent, a keresőben, kattant a zár, s a jelenetnek szárnycsattogás vetett véget.

— „Az egyik legkisebb magyarországi madár!" — idézte Jóska a szakkönyv szavait. Szeretett volna odakiabálni a többieknek, hogy mit látott, de meggondolta magát.

— Holnap új odút hozok — mondta —, talán még láthatom őt, talán beleköltözik.

Gebri Antal
Fotó: Wágner Margit

Magyarországon csaknem háromszáz madarat kellett védetté nyilvánítani és ezek között már olyanok is akadnak, mint a sirályok, a cinkék, a baglyok, a fecskék, a récék, a rigók. Vigyázzunk rájuk!

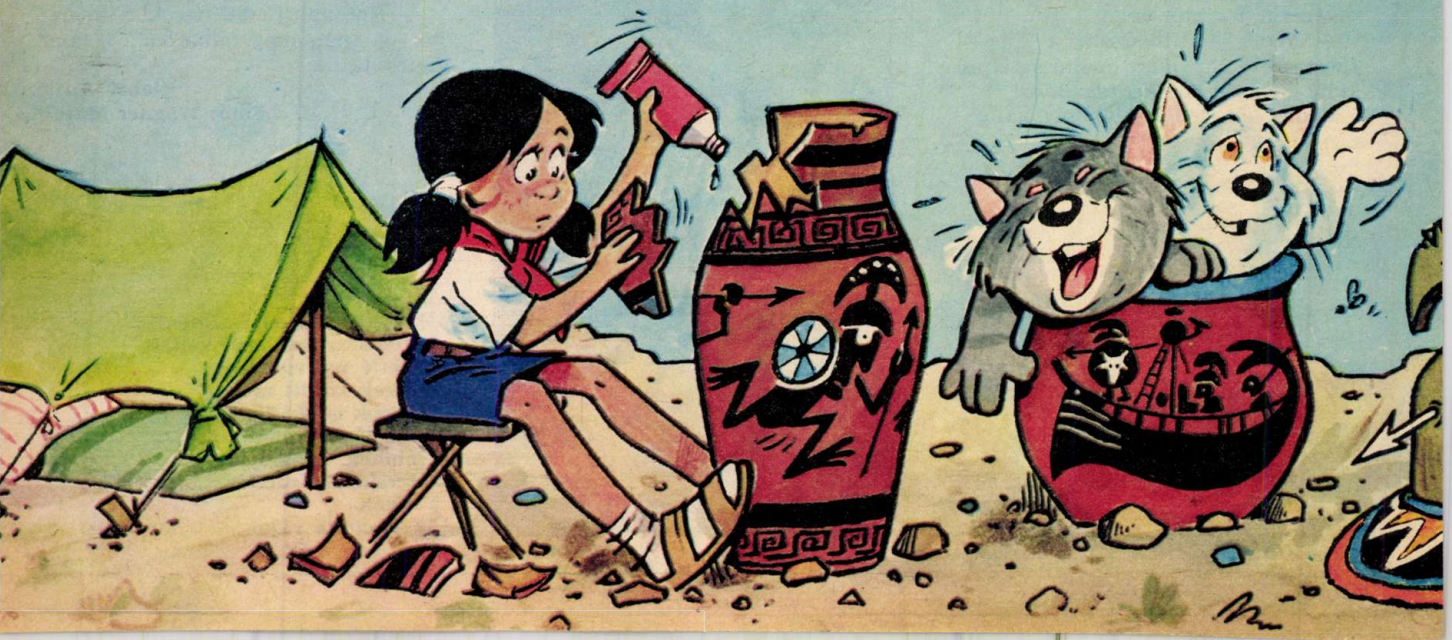

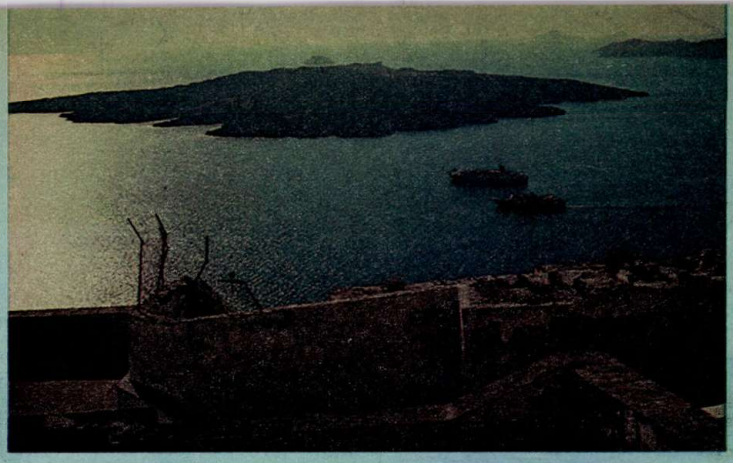

A Nea Kameni, — az új sziget — keletkezésekor a tenger vize bíborszínűvé vált

ELNYELTE A TENGER

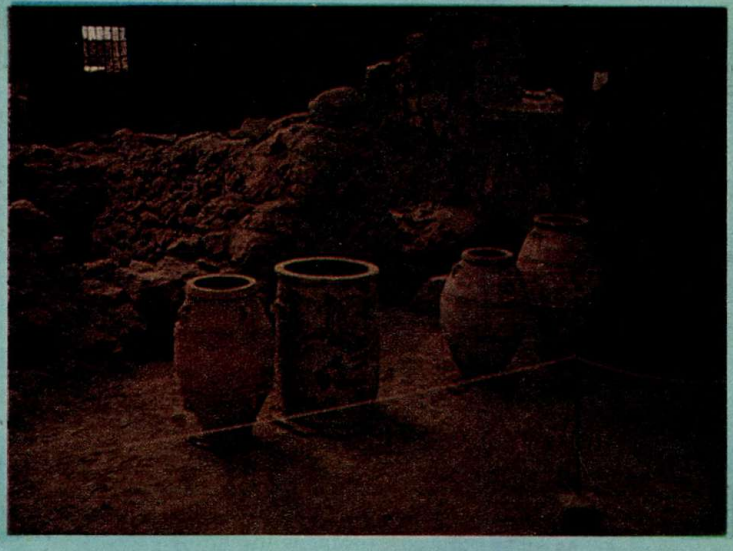

Az ásatásoknál talált vázák, korsók a régi kultúra gazdagságát, fejlettségét igazolják

Valahogy úgy is kezdhetnénk, mint egy mesét: Hol volt, hol nem volt, létezett egyszer egy csodálatosan szép és gazdag birodalom. Lakói jómódban éltek, háborúk évszázadok óta nem háborgatták őket, békés fejlődésüket a tudományok művelése és a művészet szeretete jellemezte. Ám egyszer egy nap és egy éjszaka után ezt a gazdag birodalmat elnyelte a tenger, eltűnt a Föld színéről.

Ha nem is pontosan ezekkel a szavakkal, de lényegében ilyenformán írt a legendás Atlantisz országáról és annak megsemmisüléséről Platón (i. e. 427—347), a görög bölcs.

A kutatások bebizonyították, hogy Platón nem maga találta ki a történetet, hanem nagyapjától, Kritiasztól hallotta. Kritiasz viszont barátjától, Szolóntól, a neves athéni államférfitól és utazótól értesült a dologról, Szolón azt állította, hogy Atlantisz históriájával egyiptomi papok ismertették meg őt.

EGYETLEN NAP ÉS EGYETLEN ÉJSZAKA

Hogyan, miként is pusztult el ez a legendás birodalom? Platón valóban és a leghatározottabban azt állítja, hogy egyetlen nap és egyetlen éjszaka leforgása alatt semmisült meg, és elnyelte a tenger. Ismerünk-e olyan geológiai jelenséget, amely az elbeszélésnek ezt a részét megmagyarázná?

Ha végigtekintünk az elemi csapások, a nagy természeti katasztrófák hosszú és rendkívül szomorú történetén, csakis egyetlen olyan jelenségre gondolhatunk, amely számításba vehető. Ez pedig a nagy, robbanásos tűzhányókitörés. Volt már rá példa, nem is egy, amikor egy hatalmas vulkán úgyszólván teljesen megsemmisült. Anyagának egy kisebb részét a robbanások szórták szét, nagyobb részét pedig a szó szoros értelmében elnyelte a föld... Az egymásra következő kitörések miatt ugyanis kiürült a tűzhányó alatt néhány kilométeres körzetben levő magmakamra (amely a kőzetolvadékot tartalmazza), és mennyezetrésze ezt követően beomlott, magával rántva a felette levő összes kőzetréteget, és a felszínen elhelyezkedett vulkáni hegyet is. Ilyen típusú kitörés zajlott le például 1883-ban Indonéziában, amikor a Krakatau nevű tűzhányó fölrobbant, és 18 köbkilométernyi anyag zuhant a mélybe. (18 köbkilométernyi kőzetből 36 Badacsonyt építhetnénk fel!) A tudományos vizsgálatok szerint a kitörésnek ez a végső fázisa huszonnégy óra alatt játszódott le, s az egykori szigetvulkán helyén ma tenger van.

TŰZHÁNYÓ? FÖLDRENGÉS?

Tehát — gondolták a tudósok —, ha ilyen katasztrófa megtörténhetett 1883-ban, akkor elképzelhető, hogy Atlantisz legendája is egy ehhez hasonló földtani esemény emlékét őrzi.

Angelos G. Galanopoulos professzor, az athéni földrengésvizsgáló igazgatója, aki jól ismeri a földrengések és a tűzhányókitörések minden fontos jellegzetességét és a nemrégiben elhunyt világhírű régész, Spyridon Marinatos, aki ásatásai során valóban meg is találta Atlantisz egyik városának romjait, igyekeztek pontos választ adni az Atlantisz-rejtélyre. Kutatómunkájuk nyomán kiderült, hogy az Atlantisz megsemmisülésének időpontja i. e. 1500 körüli, és ez pontosan megegyezik egy óriási vulkánkitörés dátumával.

E földrész méretére jellemző, hogy az Atlantisz éppen akkora volt, mint a Földközi-tengerben található Kréta-sziget, tehát a Platóntól származó földrajzi adatok is jól ráillenek a szigetre! Ezek szerint Atlantisznak valami köze lehet Krétához.

Elképzelhető például, hogy az atlantiszi birodalom legnagyobb része Kréta szigetén helyezkedett el, néhány kisebb város pedig a Krétától alig 100 kilométernyire északra levő vulkáni szigeten, a Szantorinon — éppen azon a tűzhányón, amelynek kitörésére utaltunk! Atlantisz tehát valójában két részből állott. Az egyik része Kréta szigete volt, a másik pedig a Szantorin.

A KRÉTAI BIRODALOM HANYATLÁSA

Azok a leírások, amelyeket Platón az atlantiszi nép kultúrájáról, életéről, szokásairól adott, pontosan ráillenek Krétára. Ez is nagymértékben valószínűsíti, hogy Platón valójában a krétai birodalomról írt, onnan vette a „mintát", csak kissé eltúlozta.

Mit tehet hozzá azonban ezekhez az elméleti fejtegetésekhez a ma régészete? Marinatos professzor, még mint fiatal tudós, 1932-ben Kréta szigetének északi partjain végzett ásatásokat. Eközben felfigyelt arra, hogy az általa feltárt romok között vulkanikus eredetű anyag (a vízen könnyen úszó, likacsos szerkezetű horzsakő) található, mégpedig jelentős mennyiségben.

Vajon honnan kerülhetett oda?

Csakhamar megtalálta a választ: minthogy Krétán nincsenek, és soha nem is voltak aktív tűzhányók, a Kréta partjainál talált vulkáni eredetű anyag nyilvánvalóan csak a közeli Szantorin tűzhányóból származhatott!

Ekkor született meg Marinatos professzorban az a gondolat, hogy a krétai kultúra gyors hanyatlását, amire i. e. 1500 körül került sor, a Szantorin nagy kitörésével hozza kapcsolatba.

Elméletét eleinte bizalmatlanul fogadták. Azután közbejött a II. világháború, és így nem folytathatta a kutatásokat.

Az ásatások újrakezdésére csak az 1960-as évek derekán nyílott lehetősége. De ekkor már nem Krétán, hanem a Szantorinon kezdte meg a munkát, és rövid idő leforgása alatt sikerült is feltárnia egy jókora város romjait.

MI VAN A HAMU ALATT?

Bebizonyosodott, hogy a Szantorin i. e. 1500 körül bekövetkezett, rettenetes erejű kitörése egy csodálatosan gazdag kultúrát temetett vulkáni hamu és horzsakő alá.

A sziget középső része a kitörés következtében megsemmisült: alatta beszakadt a magmakamra tetőrésze, és így bizony egy nap és egy éjszaka elsüllyedhetett — úgy, amint azt Platón állította! A kitörés után a tengerben óriási erejű hullámzás kezdődött. Ezt a hullámzástípust szökőárnak hívjak. A szökőár mindenütt súlyos rombolást vitt végbe a környező szigetvilágban és elérte Kréta északi partjait is. Az egykori negycsúcs helyén ma 200—300 méter mély tenger van. Csak a hajdani csúcs külső lejtőinek egyes darabjai maradtak fenn mind a mai napig. Ezek kisebb szigeteket alkotnak.

Másrészt a Szantorinból származó vulkáni hamu elpusztította a termést Kréta középső és keleti részén. A hamuhullás tényét az 1976-ban végzett tengertani mérések is igazolták.

Megoldódott tehát a híres legenda titka, nem kell rejtélyes, misztikus eseményeket keresnünk a háttérben, ha az elsüllyedt földrész históriájáról hallunk. Atlantisznak nincs „titka" többé.

Dr. Hédervári Péter
Fotó: Galbavi Gyula

ELNYELTE A TENGER

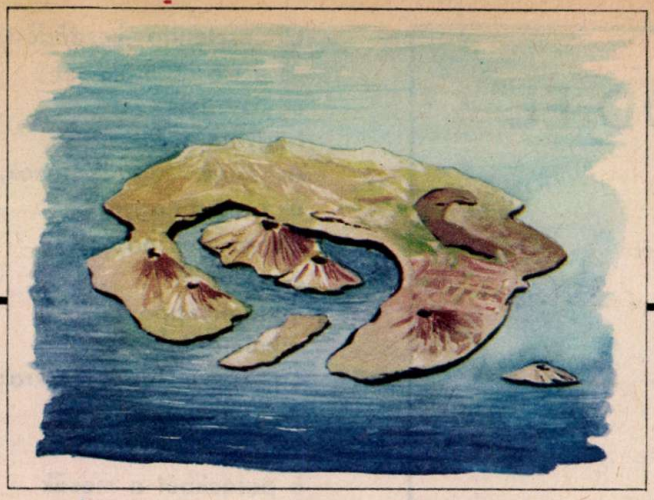

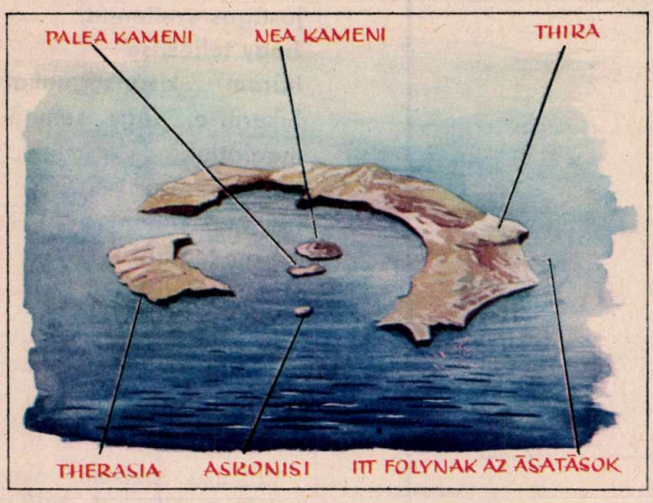

A Szantorin rekonstrukciója. Ilyen lehetett a bonyolult vulkáni szigetcsoport a minoszi kitörést megelőzően

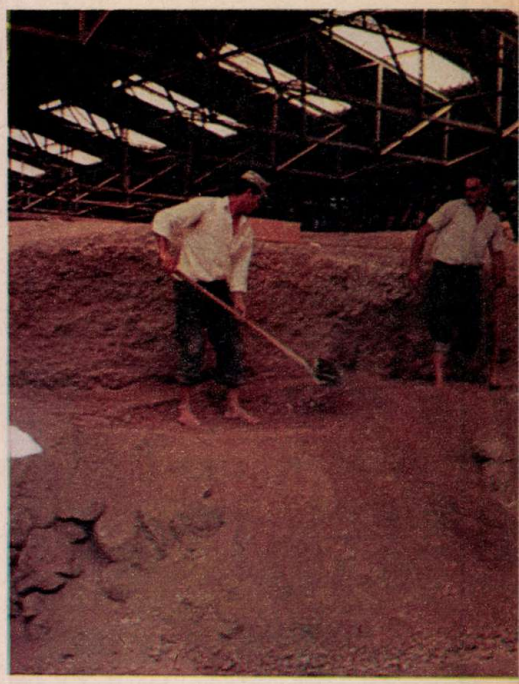

Az ásatásokat napjainkban is folytatják. Tetőszerkezettel védik az új leleteket

Thira városának egy részlete. A nagy meleg miatt a házak falai mindenütt fehérek

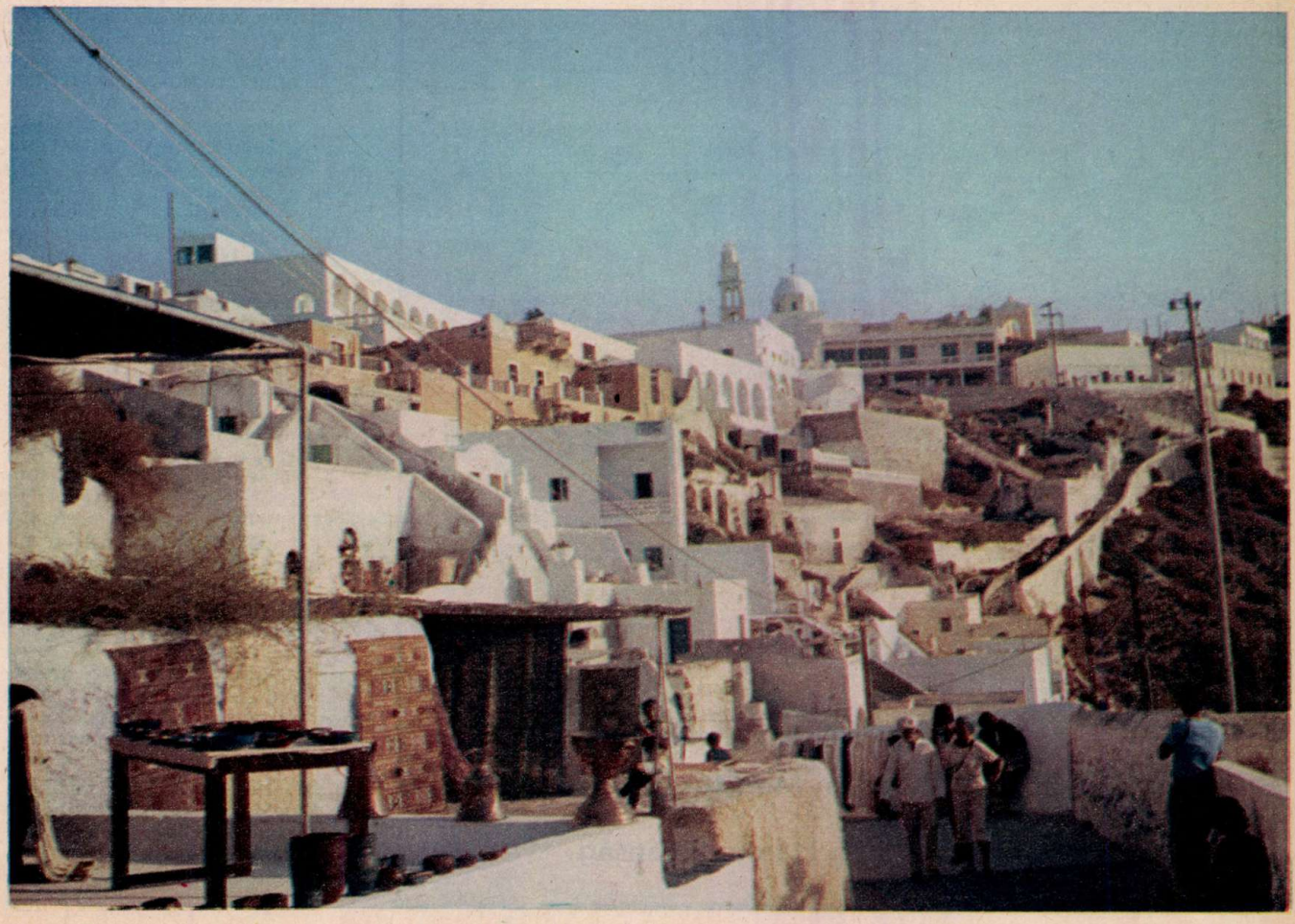

TÖLTSD KI ÉS KÜLDD EL A CÍMÜNKRE!

1. kívánság: .....

.....

.....

.....

2. kívánság: .....

.....

.....

.....

3. kívánság: .....

.....

.....

.....

Neved?: .....

Hány éves vagy?: .....

Iskolád neve?: .....

.....

Lakcímed?: .....

.....

Szerkesztőségünk címe:

Budapest XIII., Jászai Mari tér 5. 1397

A borítékra írd rá: Három kívánság

Új esztendő kezdődött, és ezt a lehetőséget egyszerűen nem hagyhatjuk ki. A nagy fogadkozások, és a még nagyobb kívánságok napjait éljük, és ez mindenképpen alkalmat ad egy nagyszerű játékra: megkísérelnénk kiszabadítani a palackból a mesék jóságos szellemét, hogy teljesítse három kívánságunkat. Sikerül-e, vagy sem — meglátjuk. Mindenesetre, írd meg címünkre három legfőbb kívánságodat. A borítékra írd rá: „Három kívánság!"

Érdemes időnként odafigyelni a mesékre, bármilyen csacskaságnak látszanak is. Itt van például az a bizonyos kolbászos eset. Mint tudjuk, egyszeriben három kívánság állt a rendelkezésére egy mesebeli illetőnek. mire tüstént kívánt magának egy szép szál kolbászt. A felesége természetesen lehordta, amiért így elherdált egy kívánságot. „Bár nőne az orrodra!" — kiáltotta dühösen, és eléggé meggondolatlanul, mert ezzel a második kívánságnak is lőttek. Az utolsó lehetőséget kénytelenek voltak a kolbász eltüntetésére fordítani, úgyhogy minden maradt a régiben. De intő példa lehet az öreg halász kapzsi feleségének története is, amelyre Puskin meséjéből emlékszünk. Már cárnő volt az ínségben felcseperedett öregasszony, ám ezzel sem érte be. Úgy érezte, nem élet az élet, ha nem lehet a tengerek — és ezzel együtt a csodatévő aranyhal — királynője. Mire visszakapta az ócska kunyhót, meg a régi, repedt mosóteknőt.

Nem is soroljuk tovább a példákat, mert ennyiből is kiderül, hogy a három kívánság egyrészt óriási lehetőséget, de óriási gondokat is jelent egyszersmind.

3 KÍVÁNSÁG

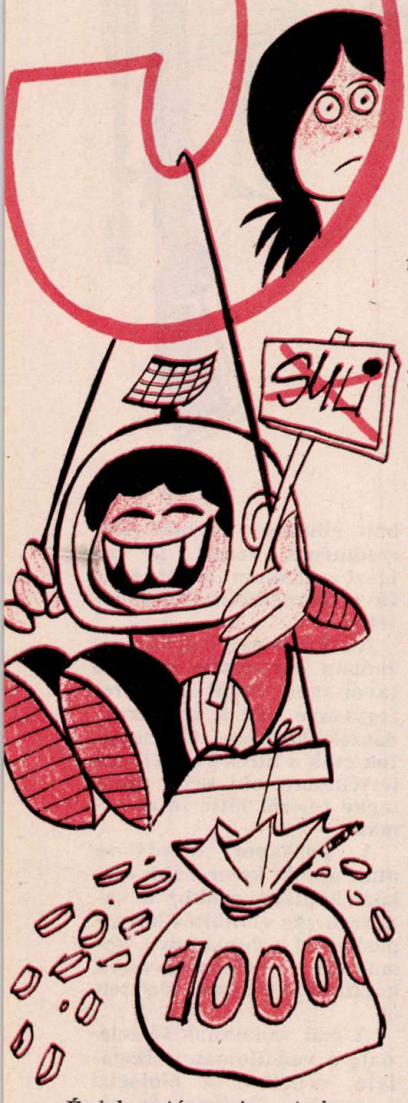

Érdekes tény viszont, hogy az efféle mesék után szinte ugyanarra gondolunk mindannyian. Méghozzá arra, hogy nekünk minden bizonnyal több eszünk lenne abban a mindenképpen meglepő helyzetben, ha valaki elénk állna, és közölné, hogy végtelenül boldog lenne, ha három kívánságunkat teljesíthetné. Mi aztán habozás nélkül rávágnánk, hogy...

Mit is...?

No nézd csak... nem is olyan egyszerű. Az iskolát persze habozás nélkül megszüntetnénk. Illetve... azt talán mégsem. Mert bár nagy csapás az ember életében, azt azért minden épeszű elismeri, hogy tudás nélkül lépni sem lehet a világban. Ez a megoldás! — kezdenénk megint örvendezni. — Minek ez a hosszadalmas nyűglődés a tanulással? Az ember tudjon *mindent egy csapásra*, és kész. Na nem igaz?

Sajnos, nem. Tegyük fel — mert elvileg lehetséges —, hogy egy hatalmas számítógépbe betáplálunk mindent, amit csak a világegyetemről tudni érdemes, és — máris jönnek a gondok. 1. Ki dönti el, és milyen megfontolások alapján, hogy mit érdemes tudni a világról? 2. Amit ma érdemes tudni a világról, egyáltalán nem biztos, hogy azt a jövőben is érdemes lesz, illetve olyan új ismeretekre tehetünk szert, amelyekről ma még halvány elképzeléseink sincsenek. 3. Ott áll a pompás gép a roppant tudásával... és akkor mi van? Mihez kezd vele? Kérdezik, válaszol, semmi több. De vajon fel tudja-e használni hatalmas ismeretanyagát új ismeretek szerzésére? Alkalmazni tudja-e adatait, tudását egy olyan világban, amely állandóan, folytonosan, kemény szükségszerűséggel, napról napra változik? Sorolhatnánk még a kérdéseket, de talán ennyi is elég, hogy belássuk: egy csapásra nem megy. Ehhez szükség van a „hosszadalmas nyűglődésre", az iskolára. Mert megtanít tanulni, megtanít az összefüggések felismerésére, megtanít gondolkozni, egyszóval *alkotni*. Nélküle a már említett számítógéphez válnánk hasonlatossá.

Hát jó. Akkor... legyünk örökéletűek!

Még rágondolni is rossz. Napjainkban már 70 év fölött is meglehetősen kevés olyan embert találunk, aki nem szenved valami nyavalyában. Most képzeld el, milyen lehet egy 500 éves ember?... És ez a kor még mindig a hamvas ifjúságot jelenti számára az örökkévalósághoz képest.

Ja, hogy fiatalon és egészségesen? Vigyázz, ez már a második kívánság! És persze alig javít valamit a helyzeten. Az még a legenyhébb következmény, hogy egy ilyen örökifjú egészen rövid idő alatt közönyössé válik minden iránt, mert hiszen — *ráér*. Röpke 200 év múlva pokolian unni fogja a világot, arról nem is beszélve, hogy menthetetlenül egyedül marad. Családtagjai, barátai sorra kihalnak mellőle. Egyszer, kétszer, háromszor... Aztán feladja, mert egyszerűen hátborzongató élmény sorozatban végignézni szeretteinek, ismerőseinek öregedését, betegségét, halálát. De — mint említettük — ez az enyhébbik következmény, az örökkévalósággal játszani ennél jóval kellemetlenebb. Gondoljunk csak arra, hogy egy „szép napon" minden bizonnyal az egész emberiség kihal, ha másért nem, hát azért, mert maga a Nap, és ezzel együtt a Föld sem örökéletű. Akkor pedig...?

Pokolba hát az öröklét-tel. Legyünk inkább gazdagok! Nagyon-nagyon gazdagok, mert pénzért minden kapható; Azazhogy... majdnem minden. Nem kapható például biztos gyógyszer egy sor meglehetősen kellemetlen betegségre, mint például a rák különböző formáira, az infarktus, a különböző neurózisok, az agyvérzés stb. Nem nyújt védelmet a balesetek, a környezetszennyeződés, vagy egy esetleges háború „ártalmai" ellen sem. Ezekkel szemben egészen más eszközökkel kell harcolni. Ezenkívül királyok, hercegek, grófok, sőt a legújabbkori milliomosok élettörténete bizonyítja, hogy a vagyon mellett, és annak ellenére meghökkentően boldogtalan életet lehet élni. És még valami. A pénz, a vagyon akkor ér valamit, ha van mit kapni érte, ehhez viszont csak egy társadalom, egy földrész, sőt — áttételesen — az egész emberiség teremtheti csak meg a feltételeket, folyton változó körülmények között. Csak egy szélsőségesen egyszerű példa: mi ér többet a sivatagban? Egy zsák arany, vagy egy kancsó víz? Nem kapható végül személyes boldogság, mert az annyiféle összetevőből áll, hogy nincs az a mesebeli táltos, aki mindet teljesíteni tudná.

Csak az a különös, hogy ez utóbbi mégis eléggé gyakran teljesül, míg az említett meseszerű álmok — sohasem!

*

Ez a tény viszont arra int, hogy jövőnk tervezése kapcsán semmiképpen ne számítsunk aranyhalak, dzsinnek, manók, üvegemberkék és más hasonló beosztásúak csodáira. Inkább játsszunk valami szépet, valami hasznosat! A jó tündérekre ugyan a legkevésbé sem hasonlítunk, mégis arra kérünk, *közöld velünk három kívánságodat!*

Csodákra — mint láttuk — nincs semmi szükség. Ami jó a mesében, az sehová sem vezet a valóságban. Kívánságaid tehát ebből induljanak ki, mert a valóságban élünk, és vágyainkat, céljainkat is valóságos körülmények között kell megvalósítanunk. Az álmokat persze nem lehet korlátozni, és ez a világért sem áll szándékunkban. Az új esztendő első napjaiban pedig különösen szárnyal a fantázia.

Beszélj róluk bátran! Mi az a három legfontosabb dolog, ami jobbá, szebbé, tartalmasabbá tenné önmagad, környezeted, az egész társadalom, esetleg az egész világ életét. Ez az év a gyermekek éve, a te éved is. Szavadra most jobban figyel a világ.

Csak azt ne feledd soha, hogy az álmok, a tervek, a kívánságok akkor lesznek igazán izgalmasak, érdekesek, ha van remény a megvalósításukra. Mert csak így érdemes tenni, dolgozni értük, és ez már önmagában is szebbé, jobbá, tartalmasabbá teszi életedet.

Várjuk tehát három legfőbb kívánságodat!

Vegyél részt te is komoly, szép és hasznos játékunkban!

Kezdődjék a „varázslat!"

Cser Gábor

SEGÍTSÉG! JÖN A VADÁSZ!

„Ez elment vadászni, ez meglőtte, ez hazavitte, ez megsütötte, és ez az ici-pici mind megette". Ugye ismerős a szöveg? Óvodáskorunkban így hallottunk először arról, hogy vannak olyan állatok az erdőben, amelyeket meg lehet enni. Azután következett a Piroska meg a farkas meséje; a vadász kiszedi a farkas gyomrából a nagymamát és a Piroskát. A farkast senki sem eszi meg.

Hát akkor hogy is van ez? Egyik állatot azért lőjük le, hogy megegyük, a másikat pedig azért, hogy ne egyen meg bennünket?

Táplálékszerzés? Önvédelem? Sport? Vagy mindhárom együtt? A jó vadpecsenyét mindenütt szívesen fogadják, a kukoricásban garázdálkodó vaddisznók, a veszett rókák kilövése népgazdasági érdek, önvédelem, és egyben jó sport is.

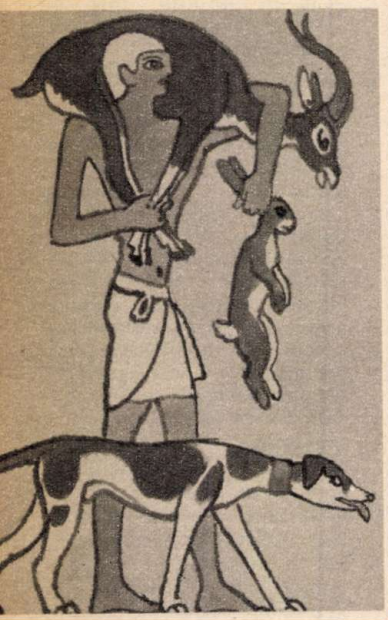

Jellegzetes egyiptomi falfestmény: rabszolga gyűjti be az urak vadászzsákmányát

A vadászat az ember ősfoglalkozása volt. Kezdetben az apróbb állatokat gyűjtögette, madárfiókákat, tojásokat szedett össze, vagy a gyengébb, fiatalabb állatokat ejtette el. A nagyobb állatokat csak közös erővel, csapatokba verődve tudták leteríteni. Az ütésre használt kődarab, fahusáng már előnyt jelentett a szemtől szembeni harcban, de védelmet nem nyújtott a vadásznak.

Az első fegyver, az eldobott, elhajított kő, már jobb eredményt hozott, de az igazi védelmet az íj és a fúvócső megjelenése jelentette.

Az íj és a nyíl a XVI. században ötven-száz méteres távolságon belül tökéletes fegyverré vált a mestervadászok kezében. Gondoljatok csak a híres Tell Vilmos történetére, aki saját gyermeke fejéről lőtte le az almát.

A puskapor föltalálása után újabb, korszerűbb eszközt kaptak kezükbe a vadászok. Az elöltöltős kováspuskáktól a duplacsövű, önműködő vadászfegyverek készítéséig hosszú idő telt el.

A mai vadásznak fő feladata a vadállomány vizsgálata, védelme, a biológiai egyensúly vigyázása és végül a sportvadászat. A XX. század végére annyira kipusztult a világ vadállománya, hogy csak vadásztársaságok tagjaként, vadászjeggyel meghatározott területen, és vadra szóló engedéllyel lehet ezt az ősi mesterséget űzni. Hazánkban vadászjegyet az kaphat, aki 18. évét betöltötte, valamelyik vadásztársaság tagja, érvényes fegyverviselési engedéllyel rendelkezik, balesetbiztosítást köt és végül a legfontosabb: az állami vadászvizsgát letette.

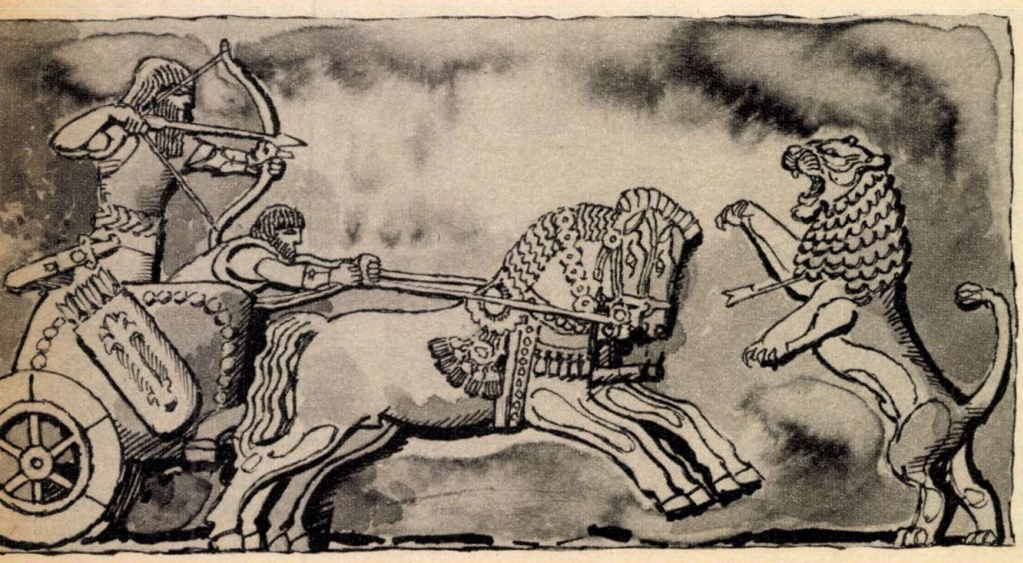

Korabeli római rajz: oroszlánvadászat a vágtató kocsiból. Jobbra fönn: nyíl, kováspuska és a modern távcsöves fegyver

Az őskor végéig a művészet a mágia szolgálatában állt. A barlangok falán a bölényeket és más állatokat élethűen ábrázolták, míg az embert csak karikatúraszerűen. Sok állatba belerajzolták a nyilakat, sebeket is. A rajzzal az állat szellemét igyekezték kiengesztelni, hogy pusztulása után új „lakhelyet" kínáljanak fel neki

Tánc állati maszkban. A táncos az állat jellegzetes mozdulatait utánozza

Se szeri, se száma a vadászjeleneteket ábrázoló festményeknek, képzőművészeti alkotásoknak. A közép- és újkorban az udvari festők a király vadászatát örökítették meg legszívesebben. Hogy mennyire középpontban állt korábban a vadászat, arra jellemző, hogy egy valamirevaló kastélyban még ma is legalább egy vadász- és egy-két fegyverszobát találhatunk

Hubertus remek vadász és vidám életet élő ember volt. Mulatozásai és vadászatai messze földön híresek voltak, aztán egyszer csak megváltoztatta életmódját, előbb pap, majd Liège városának első püspöke lett. Róla nevezték el a vadászok különleges, lódenszerű kabátját, valamint a jól ismert, gyógyfüvekkel ízesített Hubertus likőrt

SEGÍTSÉG! JÖN A VADÁSZ!

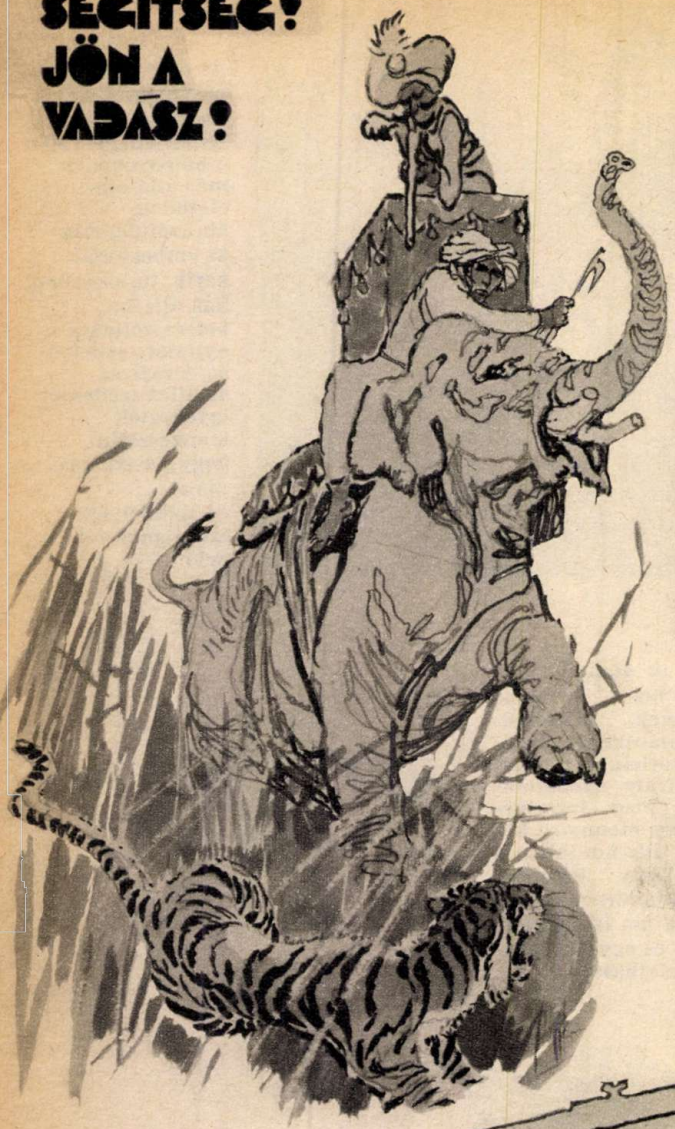

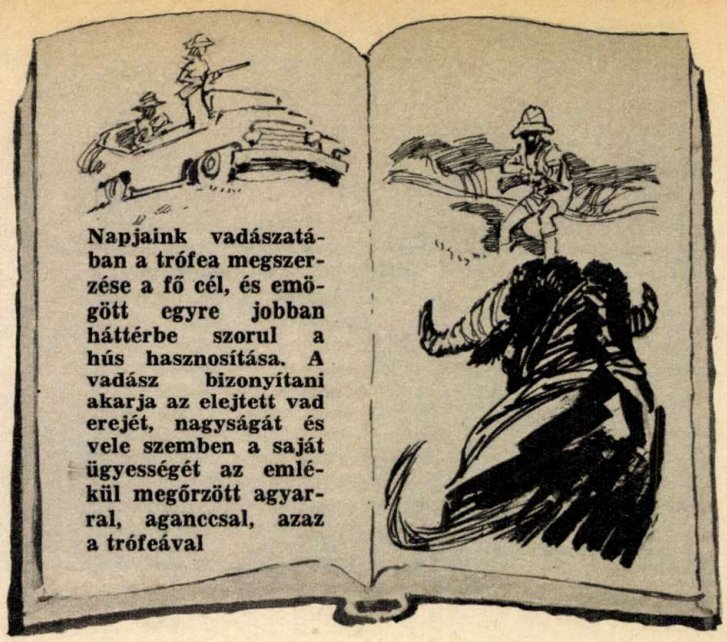

Napjaink vadászatában a trófea megszerzése a fő cél, és emögött egyre jobban háttérbe szorul a hús hasznosítása. A vadász bizonyítani akarja az elejtett vad erejét, nagyságát és vele szemben a saját ügyességét az emlékül megőrzött agyarral, aganccsal, azaz a trófeával

A század elején több, mint százezer tigris élt a világon. A környezetváltozás és a sok vadászat miatt földünkön ma már csak négyezer példány található. Teljesen kipusztult a bali tigris, a jávai fajból ma már csak elvétve lehet találni egy-egy példányt, s a bengáli, vagy királytigrisek száma kb. 2500-ra csökkent. Ezt a fajtát feltehetően még sikerül megmenteni a kipusztulástól

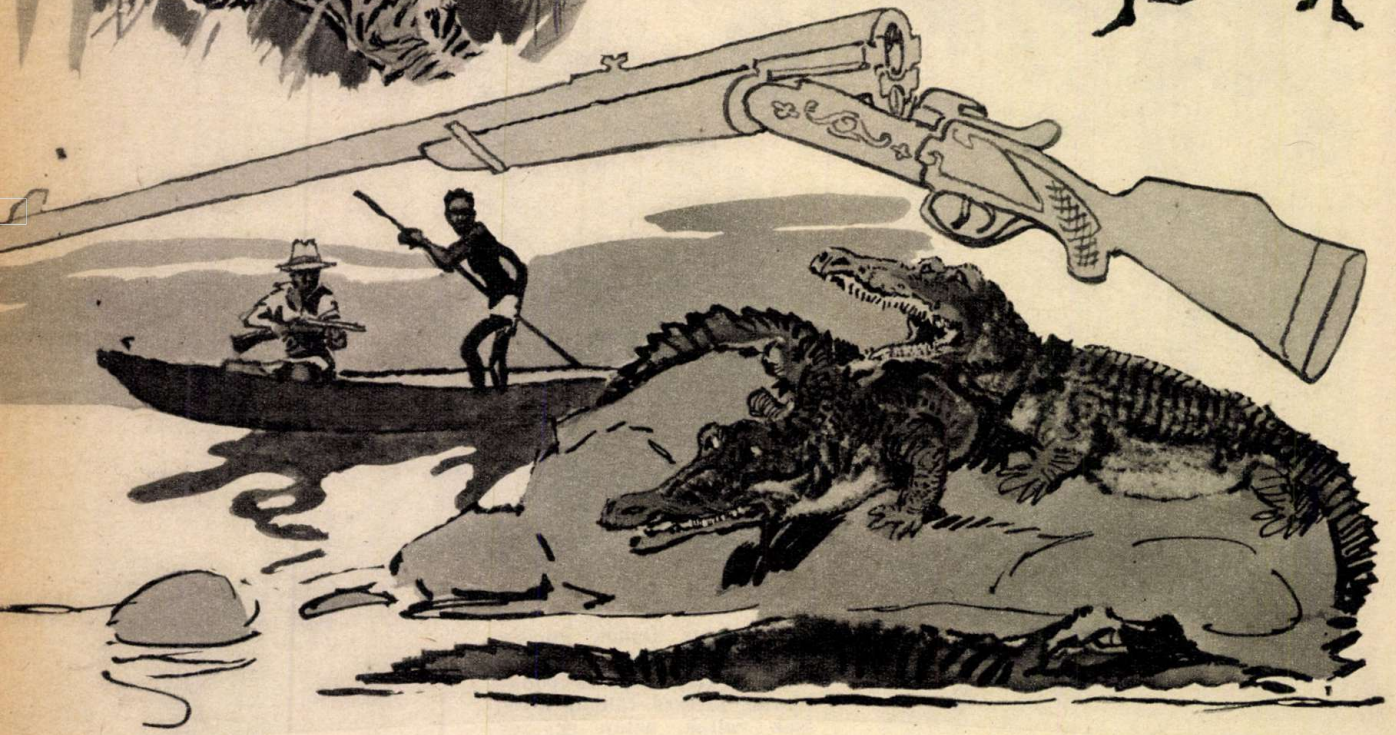

Nem is olyan régen Amerikában, Afrikában vagy Ázsiában egy-egy nagyvad elejtéséhez nem kellett semmiféle engedély. Bennszülöttek és idegenek ott irtották a vadállományt, ahol éppen eszükbe jutott. Ma már a vadrezervátumokon kívül is mindenütt védelem alatt állnak a nagyvadak. Kilövésükhöz engedély szükséges

Ezért olyan drága a krokodil bőréből készült cipő, táska, öv stb. A trópusi és szubtrópusi folyókban, tavakban, mocsarakban csapatosan élő veszedelmes ragadozó főként halakkal táplálkozik, de legtöbb fajuk minden inni járó emlősre, az emberre is rátámad. Ezek a hatalmas hüllők ötven évig is elélnének. Ha hagynák!

Csónakból, lovasszánból, gyalog, autóból, repülőről, lesből, cserkelve, felriasztással, ráhajtással, hajtóvadászattal, sólymokkal, s ki tudja még mi mindennel vadászik az ember...

S ki tudja, hogy meddig?
Az oroszlán bölcsen mosolyog mindezen, hisz ő már „jó" helyen van!

FORRAI G. JÁNOS
Grafika: ZÓRÁD ERNŐ

GYERMEKKOROM MOZIJA

RUTTKAI ÉVA

— Gyermekkorom mozijának Olimpia volt a neve: ott állt a Nagykörúton, a Dohány utcához közel; most talán ez a Zrínyi Filmszínház. Nagyon kicsi voltam, írni, olvasni nem tudtam, de két szót már felismertem. Ez pedig az „is" és a „nem" volt. A bejáratnál egy tábla állt: Tizenhat éven aluliaknak ... ajánlott. Az üresen hagyott részecskébe a filmektől függően helyettesítették be az „is' vagy a „nem" szócskával. Mindig nagy izgalommal lestem ezt a táblát, hogy jaj, csak az „is" volna ott, hogy én is bemehessek! S ha fölismertem ezt a két betűt, nalam boldogabb gyermek nem volt: „Tizenhat éven aluliaknak is ajánlott".

Egy alkalommal, talán négyéves lehetem, édesapámmal sétáltam, aki a mozi előcsarnokában nagy beszélgetésbe mélyedt a tulajdonossal. Észre sem vette, hogy eltűnök mellőle, s a bejárati függöny mögé lopakodom: Visszafojtott izgalommal figyeltem a vásznat, amelyről rémséges komorság áradt. Egy sötétruhás alak, baltával a kezében oson fel a lépcsőn. A félelmetes jelenet: Dosztojevszkij „Bűn és bűnhődés" című regényének filmváltozatából való volt. Sokkal tovább nem láthattam a történetet, mert édesapám a keresésemre indult.

Kicsi koromtól kezdve sokat filmeztem. Játszottam a „Lila ákác" 1934-ben készült filmváltozatában. De bennem a színészi, művészi mesterség sohasem oltotta ki azt az érzést, hogy amikor beülök a mozi nézőterére, ne váljak önfeledt nézővé.

Gyermekkorom mozija?! Mennyit nevettem a burleszk filmeken, hányszor de hányszor megnéztem az Ózt, az oly nagyon rajongott Judy Garland kedvéért! Kevéske szabadidőimbe beiktatott mozilátogatásaimban ma is ezt a gyermekkort őrzöm.

Ruttkai Éva

GROSICS GYULA

— Dorogon nőttem fel, ahol a sport mellett legfőbb szórakozási lehetőséget a film nyújtotta. Sokat és szívesen jártam moziba. Persze, mint afféle gyerek, nem tudtam ugyan nagy különbséget tenni film és film között.

Rengeteg cowboy-filmet láttam, gyakran beleéltem magam a történésekbe és a szereplők játékába, így képzeletben én is sokat jártam a Vadnyugaton: lovagoltam és harcoltam a banditák ellen. Ennek ellenére a legmélyebb nyomot mégis William Dieterle „A Notre Dame-i toronyőr" című filmje hagyott bennem, amelynek Charles Laughton volt a főszereplője. Négyszer vagy ötször is megnéztem Victor Hugo nagy romantikus regényének a filmváltozatát.

Láttam Jean Delannoy „A párizsi Notre Dame" című filmjét is, de ez nem hatott rám annyira, pedig Gina Lollobrigida is volt olyan szép, mint Maureen O'Hara, s Anthony Quinnt is elég riasztónak láttam, Quasimodóként. Bizonyára az volt a baj, hogy közben felnőttem.

Ma is nagyon érdekel a jó film. A mindennapok rohanásában, izgalmában, a munkában szükséges másfél, két óra kikapcsolódás, amikor az ember elfelejti a körülötte levő gondokat.

Grosics Gyula

SZOKOLAY SÁNDOR

— Kunágotán születtem. Gyermekkoromat sokfelé töltöttem, éppen ott, ahová édesapámat hivatali kötelessége szólította. Édesapám tisztviselő volt, csak később szerezte meg a diplomát, Orosházán hegedűtanárként és kórusvezetőként tevékenykedett. Gyermekkorom nagy meghatározó élménye a békéstarhosi zeneiskolában eltöltött idő volt, ahol olyan embereket ismerhettem meg, mint Mező László csellista, Csukás István költő, Tarjáni Ferenc kürtművész, Bozay Attila zeneszerző.

Mindent közösen csináltunk. Nem jegyekkel mérték tanáraink a teljesítményt, nem kényszerítettek bennünket semmire. Ez a szemlélet olyan csodálatosan összekovácsolt közösséget hozott létre, amilyennel azóta sem találkoztam. Itt ismerkedtem meg a különböző művészeti ágakkal.

Úgy emlékszem, ebben az időben láttam valami vadnyugati filmet, ahol a főhős mindkét kezével kapásból lőtt, hullák és összetört kocsmai berendezés jelezte útját. Bennem naiv meséje ellenére félelmet keltett ez a film, még álmodtam is róla. Manapság sokkal brutálisabb filmek is készülnek, gyakran gondolkodom rajta, hogy milyen hatással van ez a fiatalokra, hiszen sokszor a bűnöző szimpatikusabb, ügyesebb, mint az őt üldöző detektív.

Minden művészetnek, így a filmnek is feladata, hogy jó irányba befolyásolja az embereket. Gyermekekkel szemben még nagyobb a felelősség: a művészek sokat tehetnek szépérzékük, jellemük fejlődése érdekében. A szülő, a pedagógus feladata, hogy felhívja figyelmüket az életkoruknak megfelelő alkotásokra.

Szokolay Sándor

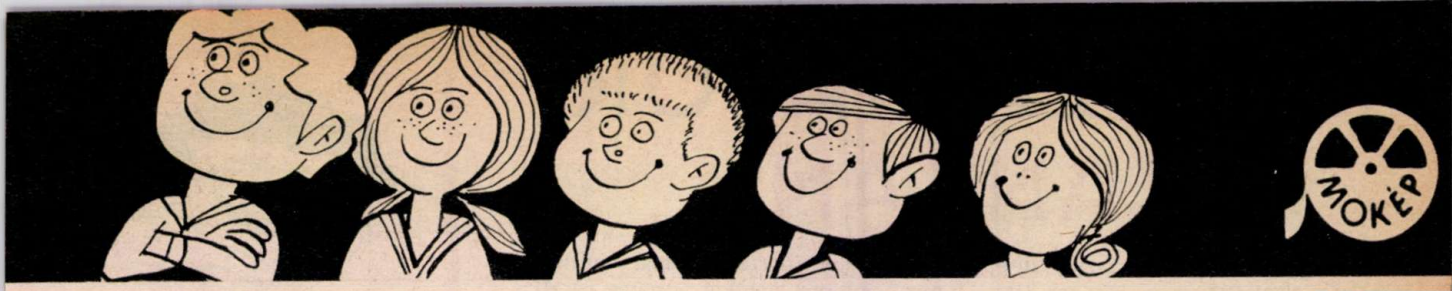

KOVÁCS KATI

— Hárman vagyunk testvérek: bátyám, akit Öcsinek hívunk, Hugi (Évike) és én. Hárman jártunk Egerben moziba kézenfogva, nehogy elveszítsük egymást. Úgy emlékszem, akkoriban egy forint volt a mozijegy. Örömmel szorongattuk markunkban vagyonkánkat, és eszünkbe sem jutott, hogy másra is költhetnénk, annyira szerettük a filmet.

Egyik legkedvesebb élményem volt a bűbájos, rengetegszer megnézett „Aranykulcsocska" mellett „A királykisasszony cipellője" című film. (Sajnos, nem vagyok benne biztos, hogy ez volt-e a pontos címe.) Tudom, hogy a filmben az tetszett a legjobban, amikor a királykisasszony és az álruhás királyfi egy nagyon hosszú farönkcsúszdán ment az erdőben. Akkor láttunk először ilyesmit, és ez a technikai különlegesség annyira tetszett nekünk, hogy emiatt vagy ötször megnéztük a filmet.

Emlékszem a „Zója" című filmre, amit kötelező iskolai látogatásként tekintettünk meg. Én még nagyon kicsi voltam és rettenetes volt számomra, hogy a kedves, szimpatikus főhőst felakasztották. Először találkoztam az erőszakos halál fogalmával, hetekig sírtam, s a filmre és megdöbbenésemre a mai napig élénken emlékszem.

Ezért tartom károsnak, ha a gyerek korának nem megfelelő filmet néz meg a moziban vagy a televízióban.

A mostani Gárdonyi Géza Színház helyén állt a mi régi mozink, ami szép bársonyüléseivel számunkra maga volt a csoda. Belesüppedtünk a bársonyszékekbe, elsötétedett a nézőtér, és kezdetét vette a semmi máshoz nem hasonlítható varázslat...

Kovács Kati

VARGHA BALÁZS

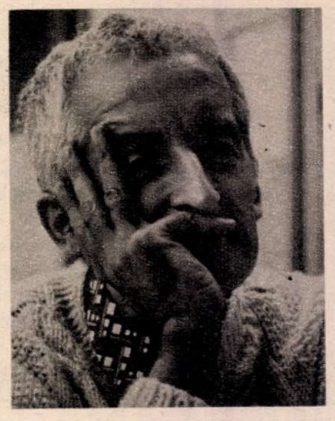

— Falun nőttem fel, s édesapám nagyon utálta a mozit, így csak titokban láthattam filmet. Egy alkalommal „A rejtelmes sziget" címmel hirdettek mozielőadást. Kivételesen engedélyt kaptam a film megtekintésére, hiszen Verne garancia volt arra, hogy nem ronthatják meg gyermeki lelkemet. A cím azonban — mint kiderült — érzelmes szerelmi történetet takart, s én máig is élesen emlékszem a nagyjelenetre, amely különösen mély hatást gyakorolt rám. Mialatt ugyanis a hős mélyen és szemrehányóan a hősnő szemébe nézett, az erkélyen elhelyezkedő három cigány azt a nótát húzta, hogy: „Miért van kőből a te szíved, miért oly szép a te szemed?" Az élményt az tette teljessé, hogy eközben a film kékre váltott — abban az időben ez volt a „színes" film.

Ami a gyerekfilmeket illeti, legszívesebben a Walt Disney-filmekre emlékszem vissza, amelyek — annak ellenére, hogy ma sokan giccsnek tartják — utolérhetetlenül ötletesek, szellemesek, mozgalmasak voltak. Mindezt a mai rajzfilmekről, a játékfilmekről nem is beszélve, nemigen lehet elmondani. Többnyire unalmasak, lassúak, tele mély erkölcsi mondanivalóval, ami szerintem a gyerekeket a legritkább esetben „téríti jó útra".

Mindamellett a rajz- és animációs filmek javára szól a játékfilmekkel szemben, hogy rendelkezésükre áll a csodák egész világa, hiszen rajzban, trükkben mindent meg lehet valósítani, amire a film a maga technikai lehetőségeivel még nem képes. Márpedig a mozi, az „álomgyár" arra hivatott, hogy a gyerekek fantáziavilágát, ha nem is túlszárnyalja, mert az talán soha nem fog sikerülni, de legalább utolérje.

Varga Balázs

HEGEDÜS D. GÉZA

— Ibrányban, ahol születtem és a gyerekkoromat töltöttem, nagyapám építette a mozit. Így aztán, mondanom sem kell: elég gyakran látogattam meg. Ismertem a vetítőgépet, amivel annak idején még nem lehetett folyamatosan vetíteni, így minden új tekercs előtt szünetet tartottak. Ezalatt a felnőttek a mozi előtt elszívtak egy cigit, mi gyerekek pedig átszaladtunk a szemközti presszóba egy fagyiért. A kópiákat egyébként egy kiskocsin húzták el az állomástól. A vonat gyakran késett, s olyankor az emberek már az állomáson várták a filmet és a moziig kísérték. Emlékszem például a „Rákóczi hadnagyá"-ra, amelynek óriási sikere volt, még a kocsmából is áthordták a székeket, mert kevés volt a hely.

A kedvenc filmem az „Óz, a csodák csodája" volt. Legalább ötször láttam. Aztán volt még A két Lotti — Erich Kästner regényéből készült és „A dzsungel könyve", de nem a Walt Disney rajzfilm, hanem a játékfilm, sajnos ez nincs már régóta a mozik műsorán.

Őszintén szólva, az utóbbi időben nem volt túl sok időm moziba járni, de azért sikerült megnéznem két nagyon kedves filmet. Az egyik a „Zsebpénz" volt, a másik pedig a „Dugó, a csodacsatár". Egyik sem egyértelműen gyerekfilm, és talán éppen ezért emelkednek ki a többi közül.

Mondom, nem állíthatom magamról, hogy jól ismerem a mai kínálatot, de biztos vagyok benne, hogy a régiek közül sok gyerekfilmet érdemes lenne elővenni, mert talán annyira még nem vagyok öreg, hogy ne feltételezzem: az én akkori kedvenceim a mai gyerekeknek is nagy élményt jelentenének.

Hegedüs D. Géza

FILMSZAKTÁBOR ZÁNKÁN

1978. július 27-e és augusztus 10-e között a MOKÉP és a Magyar Úttörők Szövetsége harmadik alkalommal rendezte meg a Balatoni Úttörővárosban a Gyermek- és Ifjúsági Filmszemlét. Az ország valamennyi megyéjéből érkezett gyerekek számára a nyári összejövetel különösen ünnepi volt, mert a tábor programja az államosításának 30. évfordulóját jubiláló magyar filmgyártás eseményeihez kapcsolódott. Jelentős alkotások peregtek a filmvásznon, olyan ismert művek, mint Radványi Géza: „Valahol Európában" című alkotása, Fábri Zoltán: „A Pál utcai fiúk"-ja, Homoki Nagy István: „Cimborák" című természetfilmje. A százötz táborozó láthatott televíziós filmeket, valamint olyan külföldi alkotásokat is, amelyek a múlt év kiemelkedő moziélményét jelentették.

A vetítések mellett az igazi együttlétet azok a beszélgetések jelentették, amelyeken vendégek, rendezők, kritikusok, alkotók találkoztak a gyerekekkel. Nemcsak egy-egy műről beszélgettek, hanem szóba került a filmkészítés módja, titkai, hallhattak a nemzetközi gyermekfilm szövetség munkájáról. S mint a korábbi esztendőben, számos színes kiegészítő program is kapcsolódott a filmszaktábor életéhez. Így filmes akadályversenyen vettek részt, majd Gyulai István, a televízió népszerű sportriportere „Most mutasd meg" címmel játékot vezetett. Volt még plakát-pályázat és több más fejtörő is.

A zánkai kellemes emlékek mellett szólnunk kell arról is, hogy mi mindent vittek magukkal a táborozók a vetítésekből és beszélgetésekből. A filmszaktábor ugyanis sok gyerekben kedvet és érdeklődést indított el. Hazatérve, az iskolában, az úttörőcsapatban kezdeményezés született: jó volna év közben is foglalkozni a filmmel, alakuljon tehát filmklub. Több helyen az úttörővezetők, pedagógusok és a moziüzemi vállalatok örömmel fogadták a kérést és ma már érdekes programmal, vetítésekkel, beszélgetésekkel egybekötve havonta találkoznak a filmszerető gyerekek.

Hasznos volt hát a nyári zánkai filmes táborozás. Reméljük, hogy hagyományossá válik, miként a könyvolvasó gyerekek tábora. És hagyományossá válnak az iskolákban, az úttörőházakban, a művelődési otthonokban alakult filmklubok is.

Az 1979-es esztendő nyarán is színes, gazdag program várja Zánkán a filmkedvelő úttörőket. Kívánjuk, hogy ne csak ebben a két hétben legyenek hűségesek a filmhez, hanem évközben is rendszeresen látogassátok a jó gyermekfilmeket vetítő mozikat.

CSALÁDI FILMEK STÚDIÓJA

A Szovjetunióban különösen sok film készül a gyerekeknek és felnőtteknek a gyerekekről. Moszkvában 1936-ban alakult meg a SZOJUZGYET, a mai Gorkij Stúdió, teljes nevén a Gyermek- és Ifjúsági Filmek Stúdiója. Olyan emlékezetes rajz- és bábfilmeket alkottak itt, mint a **„Kővirág"** vagy az **„Aranykulcsocska."** Természetesen, nemcsak gyerekeknek szóló filmek kerülnek ki a stúdióból, hanem olyanok is, amelyeket a felnőttek, a szülők és a nagyszülők is szívesen megnéznek. Évenként húsz filmet készítenek a Gorkij Stúdióban, s közülük négy-öt az úgynevezett családi film. Ilyen a közelmúltban hazánkban is bemutatott **„Obeliszk"** című, amely Vaszil Bikov, a népszerű belorusz író kisregényéből készült alkotás.

A Gorkij Filmstúdióban készült a Reménység szele című film

MIT SZERETNÉK LÁTNI A MOZIBAN?

Iskolai tanulmányotok, olvasmányaitok és mindennapi élményeitek nyomán bizonyára sokszor gondoltok arra: milyen jó volna, ha ezt vagy azt a történetet filmen is láthatnátok. Akár rajzfilmen, akár játékfilmen. Szeretnénk, ha megírnátok nekünk, hogy mely irodalmi alkotásból készült filmet néznétek meg szívesen. Örömmel vesszük azt is, ha ti, magatok írtok olyan történetet, amely véleményetek szerint filmre való volna.

Várjuk tehát írásos pályázatotokat, **„Mit szeretnék látni a moziban?"** címmel. A pályamunkára írjátok rá a neveteket, lakcímeteket, valamint az iskola és az úttörőcsapat nevét.

A legsikeresebb írások beküldői futball-labdát, társasjátékokat, filmplakátokat nyerhetnek.

BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ: 1979. április 30. Címünk: MOKÉP Sajtó- és Propaganda Osztály, 1054 Budapest, Báthory u. 10. IV. emelet.

1979

MOKÉP

GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGI FILMEK

KOLDUS ÉS KIRÁLYFI
Angol film
Rendezte: Richard Fleischer
Főszereplők: OLIVER REED, RAQUEL WELCH, MARK LESTER

KRABAT, A VARÁZSLÓ INASA
Színes hangbemondásos csehszlovák rajzfilm
Rendezte: KAREL ZEMAN

NUKI MAJOM KALANDJAI
Színes szovjet film
Rendezte: Jevgenyij Osztasenko
Főszereplők: SZASA ZABOLOTYIN, ANDREJ MOHOV, JURA OSZTASENKO

EGY KEZDŐ VARÁZSLÓ VISZONTAGSÁGAI
Színes, szinkronizált NDK film
Rendezte: Erwin Stranka
Főszereplők: JÜRGEN HEINRICH, KARIN SCHRÖDER, FRED DELMARE

A REMÉNYSÉG SZELE
Színes szovjet film
Főszereplők: PAVEL MAHOTYIN, ALEKSZEJ MIRONOV, ALEKSZANDR FEDOREV

RITKASÁGOK BOLTJA
Színes angol film Dickens regénye nyomán
Rendezte: Michael Turner
Főszereplők: ANTHONY NEWLEY, DAVID HEMMINGS, DAVID WARNER

VAD HATTYÚK
Színes japán rajzfilm
A Grimm testvérek és Andersen meséje nyomán rendezte: NOBUTAKA NISHIZAWA

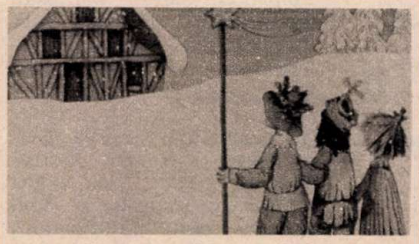

WON TON TON
Színes amerikai film
Rendezte: Michael Winner
Főszereplők: BRUCE DERN, MADELINE KAHN, ART CARNEY

VERONIKA ÉS A BŰVÖS ZSÁK
Színes, szinkronizált román film
(felújítás)
Rendezte: Elisabeta Bostan
Szereplők: LULU MIHAESCU, MARGARETA PISLARU

VÉGRE MEGÉRTJÜK EGYMÁST
Színes, szinkronizált csehszlovák film
Rendezte: Jaroslav Papousek
Főszereplők: RICHARD MEDEK, JIRI PESKOT, IVANA OACJOVÉM

POM - POM

1

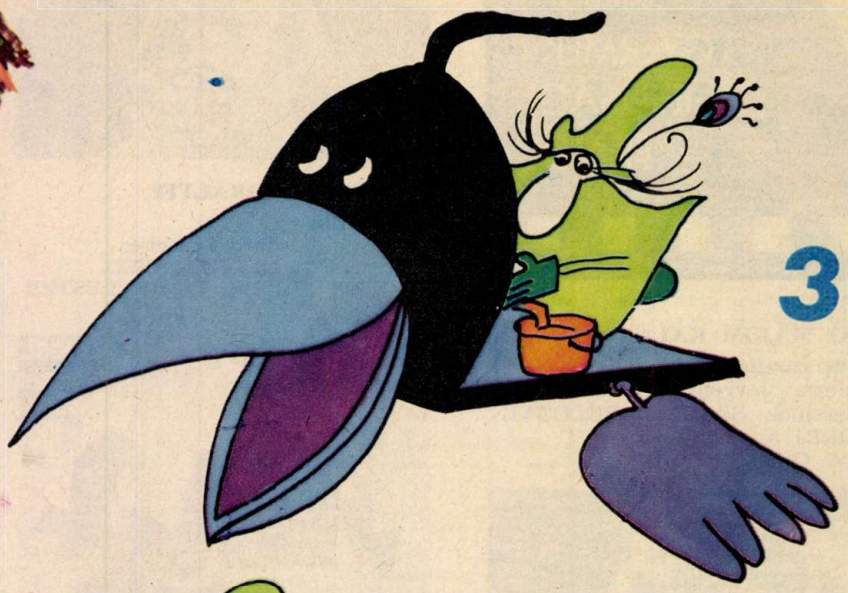

3

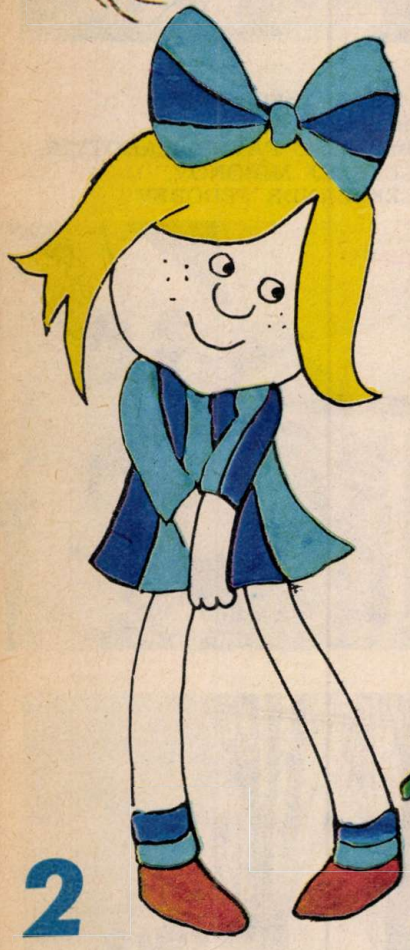

2

4

(1) Ez a kis szörpamacs nem más, mint Pom-pom. – (2) Ez a kislány pedig Picur. – (3) Itt meg a nagyon erős holló, aki felveszi a hátára a híres (4) Golyókapkodó gyalogot. – (5) Mindenki mosolyog, csak éppen ez a madár szomorú, akit így hívnak: Gombóc Artúr. – (6) Nézd csak: Pom-pom mit csinál? Felült Picur hajára. Ez aztán kényelem!

5

6

„Hogy kicsoda Pom-pom? Hogy nem ismertek? Ó, igazán senki sem ismer, mert hol ilyen vagyok, hol olyan! Bámulatosan tudom változtatni az alakomat. Ha akarom olyan vagyok, mint egy szőrpamacs... vagy paróka, vagy egyujjas kifordított bundakesztyű... vagy szobafestő pemzli, vagy papucs orrán pamutbojt...” — ezt énekli mind a tizenhárom rész elején Pom-pom. Mert pontosan tizenhárom kaland esik meg ezzel a furcsa kis figurával, aki legszívesebben Picur fején tanyázik. Picur egy kislány, akinek a hangját Kútvölgyi Erzsébet kölcsönözte. (Pom-pom: Petrik József.) S hogy ezek a kalandok izgalmasak, ízelítőül néhány cím: „Radírpók”, „Madárvédő golyókapkodó”, „Gombóc Artúr”, „Festéktüsszentő Hapci Benő”, „Órarugógerincű felpattanó”, „Veszekedő cipőikrek” és egy kevésbé virgonc rész címe: „Szomorú szamovár”.

MESÉJ

A Pannónia Filmstúdióban mindig készül valami meglepetés, amit gyerekeknek szánnak, de aztán a felnőttek is jót mulatnak a bemutatásra kerülő filmen. Még az elmúlt évben, amikor a „Lúdas Matyi" már mozikra várt, láttam egy furcsa kis pamacsot különböző pózokban terpeszkedni Dargay Attila rajzfilmrendező munkaasztalán. Akkoriban még nem tudta, hogy pontosan mik is történnek ezzel a kedves kis figurával, mert Csukás István még dolgozott a film szövegkönyvén, és Sajdik Ferenc is tervezgette a figurákat. Most már valamennyi „szereplő" végleges arcot kapott, Pethő Zsolt elkészítette a film kísérőzenéjét, és az is biztos, hogy minden epizód nyolcperces lesz. Ilyenkor, a munka kellős közepén nemigen lehet faggatni a rendezőt, mert bármennyire kerek egész az elképzelése a filmről, sohasem végleges.

Az animátorok kidolgozzák egy-egy szereplő kulcsmozgását. Például, ahogy Picur bejön a szobába. Ha lassan jön, akkor 26 fázisban kell „őt" megrajzolni, ha sietve, akkor csak hatban. S ezután az operatőr a mennyezetre függesztett kamerával hatszor vagy huszonhatszor exponál.

De amíg elkattan a felvevőgép, addig sok festéket használnak el a kifestők. A celluloid lapokra felvázolt vagy inkább kirajzolt körvonalakat a színminta szerint töltik ki a megállapodás szerinti színekkel. (Hogy milyen egy színminta, ízelítőül néhány figura a filmből.)

S nem csupán Dargay Attilát nehéz elcsípni munka közben, a felesége, Henrik Irén is sok-sok órát tölt a rajzfilmgyárban. Most a televízióból jól ismert Mézga-sorozat harmadik részén dolgozik. Ebben is furcsa dolgok történnek a családjával, ugyanis jelentkezett Paula oly sokat emlegetett kérője, a „Miért is nem mentem Huffnágel Pistihez feleségül!" nevű úr, aki meginvitálja Paulát férjestől, srácostól egy kis ausztráliai nyaralásra. S hogy az út bővelkedik bonyodalmakban, azt mondani sem kell.

Ny. M.

GYERMEKFILM SZEMLÉK

1978. május 18—25-e között zajlott le a XVIII. Gyermekfilmfesztivál a csehszlovákiai Gottwaldovban. Ez volt az eddigi legsikeresebb.

Hermina Tyrlova rendező a bábfilmek úttörője már harminc éve dolgozik a gottwaldowi stúdióban. A legkisebbek számára készített rövidfilmjeiben életre kelti a játékszereket. A gyermeki képzelőerőt veszi alapul, amely képes megeleveníteni egy babát, kisvonatot, autót, virágot, állatot vagy bármely játékot, hogy kalandokkal teli elbeszélés hősévé tegye.

Hermina Tyrlova filmjei az egész világon ismertek. Számtalan országban kerültek közel a gyermekek szívéhez és több nemzetközi díjat nyertek. Ilyenek a „Játékok lázadása", a „Bölcsődal", a „Hiányzó akrobata", a „Csomó a zsebkendőn". Az utóbbi film a játék és báb részleteket vegyíti. Tyrlova újabban méhekkel, dongókkal, lepkékkel, szitakötőkkel, hangyákkal, termeszekkel és más bogarakkal készít sorozatokat. Az állatokat emberi tulajdonsággal ruházza fel, minden történetnek van valami csattanója, amely egyben hasznos tanulság is.

A XVI. Nyári Nemzetközi Gijoni Gyermekfilmfesztivál nagydíját a lengyel Stefan Janick rendező „ÖT" című ötperces rajzfilmje nyerte. Szellemesen, sziporkázó humorral, kisgyermekek számára is érthetően ábrázolja a számokat és a számokban rejlő variációs lehetőségeket. A tizenkét tagú gyermekzsüri az „Oszkár" című spanyol filmre adta szavazatát, amely egy tizennégy éves kisfiú fantasztikus kalandjairól szól.

1978. október 9—15-e között az NSZK-beli Mannheimben és Ludwigshafenben a Nemzetközi Ifjúsági Filmszemle keretében csehszlovák filmhetet rendeztek. Bemutatásra került Jan Schmidt: „Ősök ébresztése" című ismeretterjesztő filmtrilógiája, harmadik része, amely a nomád életből való átmenetet mutatja be a letelepedésig és érdekesen ábrázolja a földművelés kezdeti korszakait. Nagyon tetszett a fiatal nézőknek Vera Plivova Simkova: „Rozmaryna filmet készít" című műve, amely elmeséli, hogy miképpen jön létre Prágában egy gyermekfilm, valamint Karel Kachina: „Esőre várva" című alkotása, amely egy Alena nevű kislányról szól, akit nem visznek el nyaralni és a nyári vakációt otthon, a lakótelepen tölti.

Az 1978. év utolsó nemzetközi fesztiválja november 3-tól 15-ig tartott Salzburgban, amelyen Markos Miklós: Verne Gyula: „Dunai hajós" című regényéből készült filmünk a fesztivál nagydíját kapta.

A Szovjetunióban a nemzetközi gyermekév megnyitó eseményeként a Moldovai SZSZK fővárosában, Kisinyovban 1978. december 4-től 8-ig rendezték meg a X. Múzsa Nemzetközi Gyermekfilmfesztivált, melyen a gyermekek által készített amatőr báb- és rajzfilmek versenyeztek egymással. Hazánkat az egyik pécsi iskola „Török világ" című hét és fél perces rajzfilmje képviselte, amely Pásztor Ágnes tanárnő vezetésével készült. (Néhány hete az ENSZ központjában, New York-ban is bemutatták.)

Az 1979-es Moszkvai Filmfesztivál rendezvényeként ismét lesz gyermekfilm bemutató, amelyen az óvodás korosztálynak szánt filmeket vetítik.

A bábfilm megeleveníti a játékszereket

A José Martí Úttörőtáborban is megrendezték a karnevált. A gyerekek ősi népi jelmezekbe öltöztek és eltáncolták az indián felkeléseket, a szabadságharc eseményeit, a cukornád aratást, a cápavadászatot...

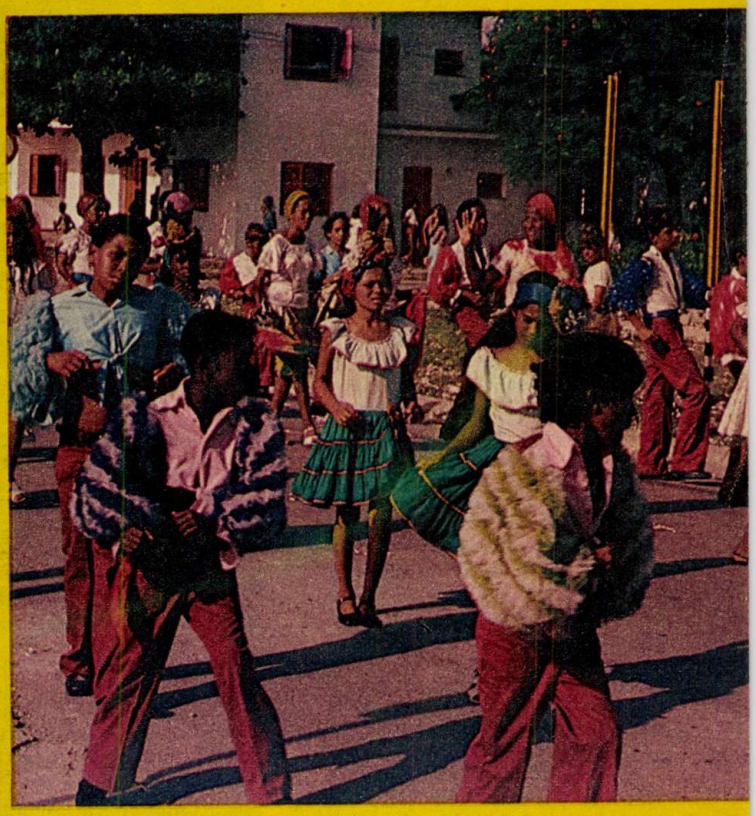

Papírcsákót tettem a fejemre és éjféltől hajnalig egy papírtrombitát fújtam az utcán, a barátaimmal együtt. Semmi meglepő, mindenki így volt „öltözve" Szilveszter éjszakáján. Mókás-nótás nyüzsgő, újévköszöntő hajnal volt. Annyira, hogy gyakran eszembe jutott egy másik vidám forgatag: a havannai karnevál. Késő este kezdődött – úgy, hogy a tengerparton lehorgonyzott hajókról sziporkázott a tűzijáték. Aztán a tizenöt kilométeres parti sétányon megindult a maskarába öltözött emberek menete. Mindenki táncolt, egész Havannát betöltötte a dobszó ritmusa:

Ba... ba... ba... rumba... ba...

Ba...ba...ba...rum

A karneváli dobosok fáradhatatlanok. Táncra, mozgásra ösztönöznek mindenkit. Pedig némelyik jelmezben a tánc, nem is könnyű

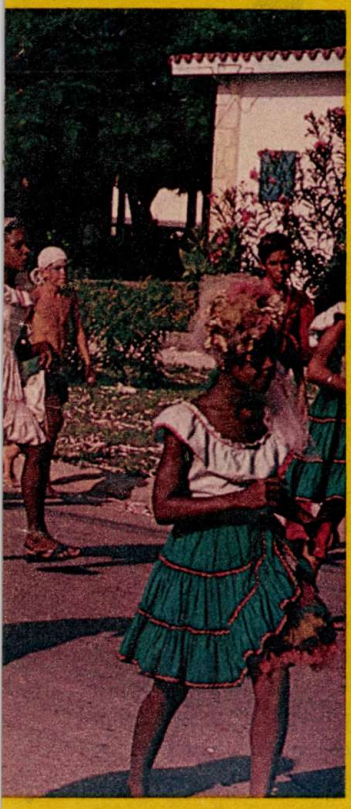

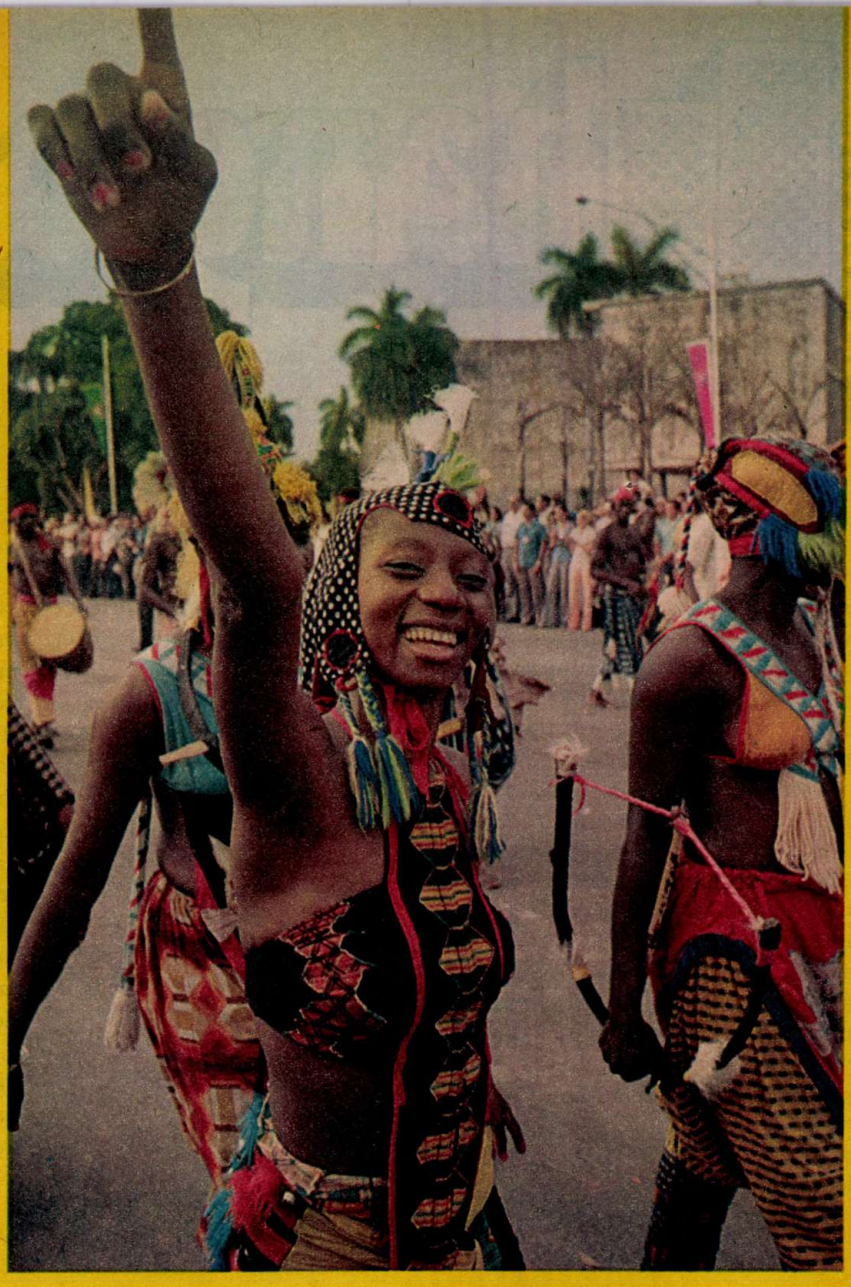

Karidad a neve ennek a szép kubai kislánynak. Jól beszéli a magyar nyelvet és szeretné meglátni Magyarországot

ba...

A fáradhatatlan táncosok — elfáradtak. Pár perc pihenő a tábor zöld szőnyegén

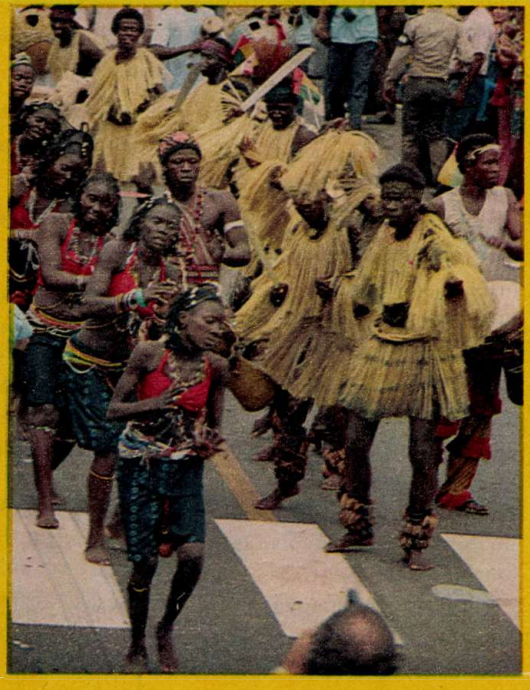

Még magasan áll a nap, de az esti karneváli menet már indulásra kész

hangfal

A kemény rock képviselői

Újévi, első Hangfalunkban olyan zenekarokat mutatunk be, akik a rock stílus hívei és követői. Azé a stílusé, melyben most a világon legnépesebb a tábor, és legnagyobb a versengés. Ők kitartásuk, hitük, szorgalmuk és tehetségük révén mégis kiválót alkotnak. S hogy együtt emlegetjük őket, annak oka: nem ismerik az ezen a pályán szokásos szakmai féltékenységet. Barátok a magánéletben, de szigorú kritikusok egymással szemben. Stílusukon belül kiegészítik egymást, ki keményebb, ki pedig dzseszszes elemekkel fűszerezi muzsikáját.

Ballada a honfoglalásról

Eddig kevés lemezük jelent meg. A közönség nem a fekete korongról, hanem élő koncertjeiről ismerte meg dalaikat. (Amitől manapság sokan visszariadnak, és a stúdiókban elkészített felvételekre törekednek — ők a közönségnek akarnak játszani. Látni akarják az arcokat, a hatást, melyet zenéjük keltett.)

Hogy ismeritek őket, éneklitek dalaikat — leveleitekből is kiolvashattuk. Sokan kértétek Kedves Ismerősnek a P. Mobilt.

A P. Mobil együttes a kemény rock képviselője, sok ifjúsági klubban és ifjúsági parkban adta már elő koncertműsorát. Májustól kora őszig — évente! — kétszázszor találkoztak a közönséggel. (Aligha van még egy magyar zenekar, mely ugyanezt elmondhatná magáról!) S nemcsak kényelmes körülmények között játszottak. Érzékenyen reagáltak a legfrissebb eseményekre: romániai koncertsorozatuk bevételét fölajánlották a földrengés sújtotta területek helyreállítására.

Bár a közönség évek óta együtt énekelte velük sikeresebb számaikat — a rádió- és a lemezfelvétel még sokáig váratott magára.

Bencsik Sándor szólógitáros és zeneszerző, Cserháti István billentyűs hangszerek, Kékesi László basszusgitáros és énekes, Vikidál Gyula énekes, Mareczky István dobos és Schuszter Lóránt zenekarvezető, szövegíró — ha később is jutott el arra a népszerűségi fokra, amire régóta vágytak — s ami zenéjük alapján megillette volna őket — robbanásszerűen tört be az élvonalba.

Számaik között nincs szerelemről szóló dal — ezt meghagyták más együtteseknek és énekeseknek. Ők az élet más eseményeivel, bosszantó vagy örömteli pillanataival foglalkoznak. Néha csak egy újsághír, vagy éppen egy történelemkönyv készteti őket komponálásra.

„Honfoglalás" című rockballadájuk nem kisebb eseményt idéz, mint az őshaza elhagyását, és az újhaza meglelését. A vándorlás, a vérszerződés, a harcok, zenésítése nem volt kis feladat. Ahogy a zenekar vezetője mondta: munkájukhoz felhasználták a magyar mondavilág kincsestárát, a székely balladákat, hitregéket, de igyekeztek, hogy az ősrégi téma a mai zene nyelvén szólaljon meg.

Kétforintos dal

Dalaik a határokon túl is sikeresek. Csehszlovákiában a Honfoglalást más számaikkal együtt már régen műsorra tűzték a helybeli együttesek. A Kétforintos dal című nótájuk több hónapja az NDK slágerlistájának harmadik helyén áll. Onnan is érkeznek levelek, különösen az úttörő korosztályú gyerekek kedvencei ők.

Az itthoni sikerek közül nagyon komoly állomás az idei szolidaritási fesztivál, ahol műsorukat a Magyar Televízió is felvette — s a tervek szerint az Egymillió fontos hangjegyben láthatjuk őket.

Teljesen rendhagyó módon — Magyarországon még ilyen nem volt! — készítették el második kislemezüket. Nem a hanglemezgyár stúdiójában, hanem a Láng Művelődési Házban. Tavaly decemberben az Mr-Mobil-Stúdió elnevezésű, harmincperces koncert rádiófelvételéről választották ki a Nem segít a szó, és a Forma I. című dalt. A januárban megjelenő kislemez — reméljük — még kapható a boltokban. S, hogy nektek is jusson belőle, no és az ötven színes plakátból — válaszoljatok a következő kérdésekre.

1. Mi a P. Mobil teljes neve, és mit jelent?

2. Kinek a neve és milyen szomorú esemény teszi aktuálissá a Forma I. című számot?

3. Melyik két dal szerepel első kislemezükön?

4. „Felnőttél, más lettél, minden álmod elmúlt rég." Mi a dal címe?

5. Melyik nálunk is vetített, színházban is látható történet hatására írták az Én vagyok a király című félig bolond, félig bűnöző-ről írt nótájukat?

A helyes megfejtéseket február 10-ig küldjétek el szerkesztőségünkbe. A nyertesek között tíz kislemezt és ötven plakátot sorsolunk ki.

KEDVES ISMERŐS
PAJTAS
P. MOBIL

A BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNYSÁG KÖZPONTI ÜGYELETÉN ÁLLANDÓAN KÉSZENLÉTBEN ÁLLNAK

EZ A FOGNYOM LEPLEZTE LE A TETTEST, AKI A FOGÁVAL TÉPETT FEL EGY NYLON-ZSÁKOT, HOGY TARTALMÁT KIURÍTSE. ÖTVENKÉT GYANÚSÍTOTTÓL KÉLLETT FOGMINTÁT VENNI

Csábít, ingerel a tiltó tábla: Idegeneknek tilos a bemenet! Csodákat gyanítunk az ajtók túlsó oldalán, amelyekből csak a szerencsés kiválasztottak részesülhetnek. Titkokat sejtünk, s ezeket természetesen meg akarjuk fejteni. Rajta hát, induljunk a „titkok" nyomába!

A HAJSZÁL IS NYOMRA VEZET

A hatalmas teremben nagy a sürgés-forgás. Egyszerre többen beszélnek mikrofonba, néhányan azt jegyzik papírra, amit nekik mondanak. A Budapesti Rendőrfőkapitányság „idegközpontjában", a központi ügyeleten vagyunk. A malomkerék nagyságú, lomhán gördülő magnótekercsek kitartóan, másodpercnyi megállás nélkül forognak. Huszonnégy órán keresztül.

– Milyen célt szolgálnak ezek a mammut-magnók? – kérdezem dr. Rovni György alezredest, a központi ügyelet vezetőjét.

– A bejelentéseket rögzítik. Az egyik sávon folyamatosan időjelzések hallhatók, a másikra veszik fel a bejelentéseket. A magnótekercseket egy hónapig őrizzük. Egy-egy bűnügy bizonyításakor még a bejelentés pontos időpontjának is jelentős szerepe lehet.

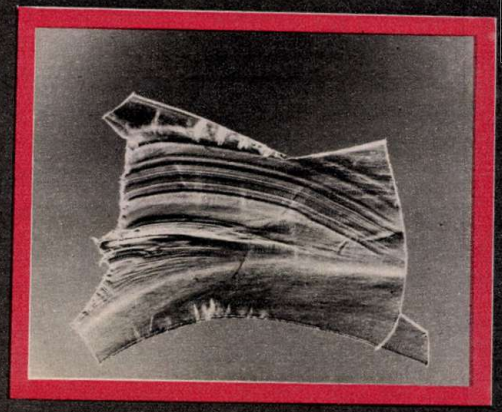

Dr. Rovni Györgyöt elszólítják. Újabb bejelentés érkezett. Néhány kurta mondat, gyors, határozott intézkedés következik.

– Mi történt?

– Óbudán, a Harsánylejtő utcában, betörtek egy családi házba.

– Mit vittek el?

– Huszonötezer forintot.

Laboratórium – táskában

Alig találjuk a Harsánylejtő utcát, szerencsére, némi keresgélés után, egy ház mellett meglátjuk a rendőrautót.

A helyszínt biztosító rendőrök a legfontosabb tényeket már feljegyezték: a ház tulajdonosa – egy idős kertész – vidékre utazott egy esküvőre. Amikor hazaérkezett, az előszoba ajtaját nyitva találta, a szobájából pedig eltűnt megtakarított pénze. A rendőrök felhívják a figyelmünket, hogy az előszobában jól látható lábnyomokat találtak a műanyag szőnyegen. Arra kérnek, óvatosan lépkedjünk, ne érjünk semmihez, nehogy a mi nyomaink megzavarják a nyomozókat.

Mikrobusz fékez a ház előtt. Megérkezett a helyszíni szemlebizottság. Kocsis Károly százados vezetésével megkezdődik a munka. Nagy Károly technikus karját alaposan lehúzza a súlyos helyszínelő táska.

MIKROBUSSZAL ÉRKEZIK A HELYSZÍNI SZEMLEBIZOTTSÁG A TETTHELYRE AHOL A HELYSZÍNT BIZTOSÍTÓ RENDŐR – ALAPOS, KÖRÜLTEKINTŐ TÁJÉKOZÓDÁS UTÁN – JELENTÉST TESZ A SZEMLEBIZOTTSÁG VEZETŐJÉNEK

– Mi van ebben a táskában?

– Két-három fényképezőgép, ujjlenyomat-rögzítő- és előhívó anyagok, lábnyomrögzítők, gipsz, mérőszalag, szerszámok, csipeszek, mintavételre szolgáló üvegek, tégelyek, műanyagzacskók, szilikongumi a különböző eszközöktől származó nyomok rögzítésére. Ez egy mini-laboratórium, amely elfér egy táskában.

Közben Pici, a nyomozókutya alaposan körbeszimatolja azt a dobozt, amelyben nemrég az ötszázforintosok lapultak, aztán nekiindul, előbb a pince felé, aztán a szomszéd udvarba.

A LEGMODERNEBB TECHNIKA MELLETT IS SOKSZOR NÉLKÜLÖZHETETLENEK A NYOMOZÁSBAN A RENDŐRKUTYÁK. A REMEK SZAGLÓÉRZÉKKEL RENDELKEZŐ, OKOS ÁLLATOK GYAKRAN RÖVID IDŐ ALATT, KÖZVETLENÜL VEZETIK EL A NYOMOZÓKAT A TETTESHEZ

Mérnök nyomszakértők

Kísérőnket, Békési Lajos vegyészmérnök-alhadnagyot kérdezem:

– Mi a feladata a helyszíni szemlebizottságnak?

– A helyszínelő technikusok minden fellelhető nyomot rögzítenek. Így például a kéz- és lábnyomokat, az eszköznyomokat, amelyek az esetleges feszítések, feltörések után maradtak. Festék-, üveg-, s ha úgy adódik, vérmintákat gyűjtenek, összeszedik a hajszálakat, textilszálakat, a talajból, üvegcserepekből, vakolatból vesznek mintát. Természetesen, ha fegyveres támadás történt, akkor megkeresik a kilőtt lövedéket, vagy annak hüvelyét. Ha már mindent összegyűjtöttek, akkor „lépnek színre" a szakértők. Ők vizsgálják meg az árulkodó nyomokat.

– Milyen szakértők vesznek részt a nyomozásban?

– Vegyész, nyom-, fegyver-, orvos-, írásszakértők, daktiloszkópusok, akiket egyszerűen ujjlenyomat-szakértőknek is nevezhetünk.

– Mi a dolga például a nyomszakértőnek, egyáltalán, hogyan lehet valaki nyomszakértő?

– Ma már legalább középfokú végzettség szükséges ehhez. Sok nyomszakértőnk mérnök, elsősorban gépész- vagy közlekedési mérnök. Az ő feladatuk például, hogy következtetéseket vonjanak le az eszköznyomokból, lábnyomokból, ők vizsgálják általában a zárakat is. Mi, vegyészek, sokrétű munkát végzünk, a klasszikus, hagyományos elemzések mellett számítógéppel is dolgozunk. Megvizsgáljuk a helyszínen talált anyagok vegyi összetételét. Ha vallatóra fogunk egy-egy textilszálat, nemcsak azt tudhatjuk meg, hogy nadrágból, ingből vagy kardigánból származik-e, hanem azt is, hogy Magyarországon gyártották-e, vagy külföldön, sőt, még azt is, hogy hol, melyik városban árusították. Természetesen, nem mi egyedül fejtjük meg mindezt, sokak munkája szükséges ahhoz, hogy néhány apró nyomot követve eljussunk a tetteshez.

Meglátjuk a — „láthatatlant"

– Hányan dolgoznak egy-egy bűntett felderítésén?

– Általában nyolcan-tízen. Néha ennél jóval többen.

– Mi a szakértők szerepe a nyomozásban?

– Elsősorban a bizonyítási eljárásnál kap döntő jelentőséget a munkánk. Aprólékosan, szinte kutatóként dolgozunk, hiszen gyakran mikronyomokból kell következtetéseket levonnunk. Minden szakértő főszereplő ilyenkor.

– A krimikben sokszor fantasztikusan ügyesek a nyomozók. A magyar bűnügyi szakértők is képesek hasonló teljesítményekre?

– Más a krimi, más a valóság. Columbót, Maigret-t és társaikat a fantázia szülte, rokonszenves, nagyszerű, tehetséges nyomozók, manapság önmagukban, egyedül, teljesen kilátástalanul láthatnának egy-egy bűnügy felgöngyölítéséhez. Korunkban már a nyomozás is közös, csoportos munka. Az viszont tény, hogy a tudomány segítségével gyakran nem mindennapi eredményeket érünk el, szinte lehetetlennek látszó feladatokat is megoldunk. Nem okoz gondot, mondjuk az eltüntetett, a szemmel nem látható vérnyomok „előhívása", vagy például akkor is meg tudjuk állapítani a gépkocsik eredeti alvázszámát, ha a tolvajok átütötték, vagy lecsiszolták. Egy bizonyos savval bekenjük a fém felületét, és előbukkan az eredeti szám. Így aztán meglátjuk a — „láthatatlant".

A helyszíni szemlék során összegyűjtött nyomok feldolgozásában nemcsak a rendőrség állományába tartozó szakértők vesznek részt. Nagy segítsé-

A HAJSZÁL IS NYOMRA VEZET

A HELYSZÍNEN AZ EGYIK LEGFONTOSABB TEENDŐ A NYOMOK RÖGZÍTÉSE, AZ ADATOK PONTOS FELJEGYZÉSE. EZUTÁN „LÉPNEK SZÍNRE" A KÜLÖNBÖZŐ SZAKÉRTŐK

A BŰNJELEKRŐL KÉSZÜLT FÉNYKÉPEKET ELSŐSORBAN A BIZONYÍTÁSNÁL HASZNÁLJÁK FEL

get nyújtanak a különböző tudományos intézetek, intézmények, így többek között a Központi Fizikai Kutató Intézet, a Műanyagipari Kutató Intézet, a Kertészeti Egyetem is. Egy sor tudományág képviselői: biológusok, kémikusok, fizikusok, geológusok, botanikusok vállalnak szerepet a bűncselekményeket követő vizsgálatokban.

Megnyugtató érzés, hogy a tudomány segítségével a nyomozók megfejtik a legparányibb jeleket is, és előbb-utóbb eljutnak a tettesekig. A Harsánylejtő utcai betörésnél vallatóra fogott nyomok is „megszólalnak" majd. Igen, jóleső érzés ez. Ennél nagyobb megelégedés csak akkor tölthetne el bennünket, ha a különböző tudományágak támogatására már semmi szükség sem lenne a bűnüldözésben, mert megszűnne a bűnözés. Persze, amíg idáig eljutunk, addig egy-két éjszakát még — ha nyugtalanul is — át kell aludnunk.

BŐCS FERENC
Fotó: SZALAY BÉLA

7 A TENGERI KÍGYÓ

FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ SZÁMUNKBÓL

1704

OKTÓBER 10-ÉN A FRANCIA ÉS AZ ANGOL HAJÓ EGYSZERRE BONTOTT VITORLÁT...

BÁLNA!
EZ DÖGLÖTT!
SZOKATLAN DOLOG!..
MÁSNAP...
BÁLNA! BÁLNA!
EZ VÉGRE ELŐ... CSÓNAKOKAT A VIZRE !!!
JÖNNEK AZ ANGOLOK
MIÉNK A BÁLNA TÁMADJUK MEG
RAJTA!
EZ A MI BÁLNÁNK!
BENNE VAN A SZIGONYUNK!
NEM ÉRDEKEL!
FÉLRE AZ ÚTBÓL !!!

9 A TENGERI KÍGYÓ

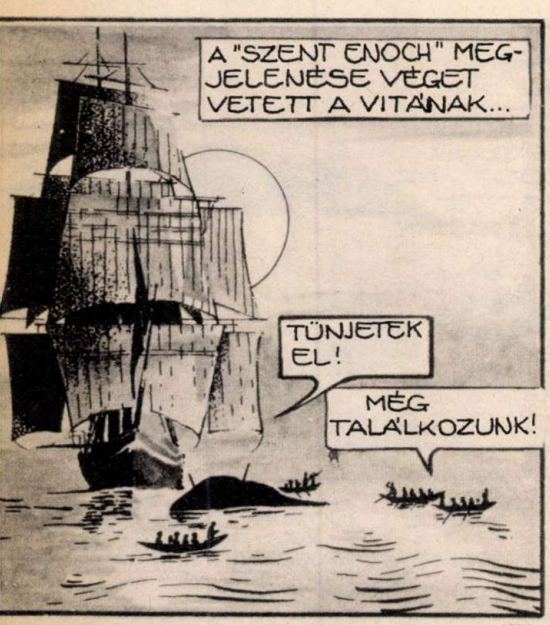

1704

A TENGERI KÍGYÓ 10

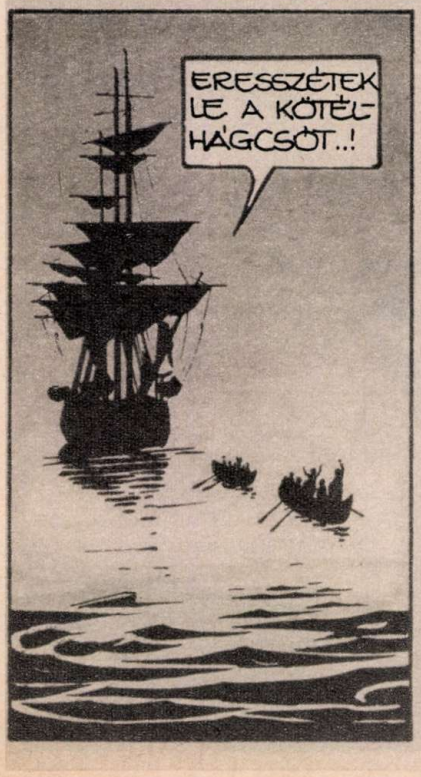

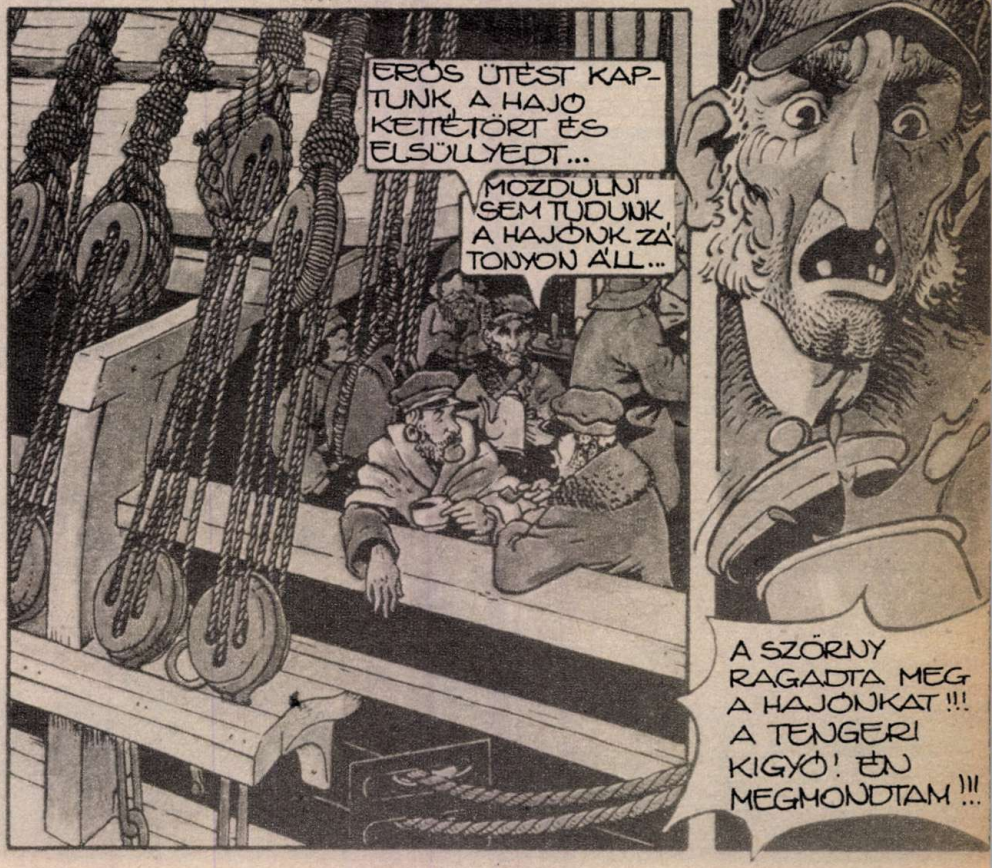

11 A TENGERI KÍGYÓ

1704

A TENGERI KÍGYÓ 12

1704

NÉHÁNY HÓNAPPAL KÉSŐBB..

SZEGÉNY CABIDOULIN MESTER! AZT HITTE, HOGY A SZÖRNY RAGADTA EL A HAJÓT, PEDIG EGY TENGERALATTI FÖLDRENGÉS OKOZTA A TRAGÉDIÁT. CSAK NÉHÁNYAN MARADTUNK ÉLETBEN.

A BODNÁR MÉG MINDIG A SZÖRNYRE GONDOLT. MINDENESETRE EZ ÚT VOLT SZÁMÁRA AZ UTOLSÓ...

VÉGE.

Ne FELEJTSD!

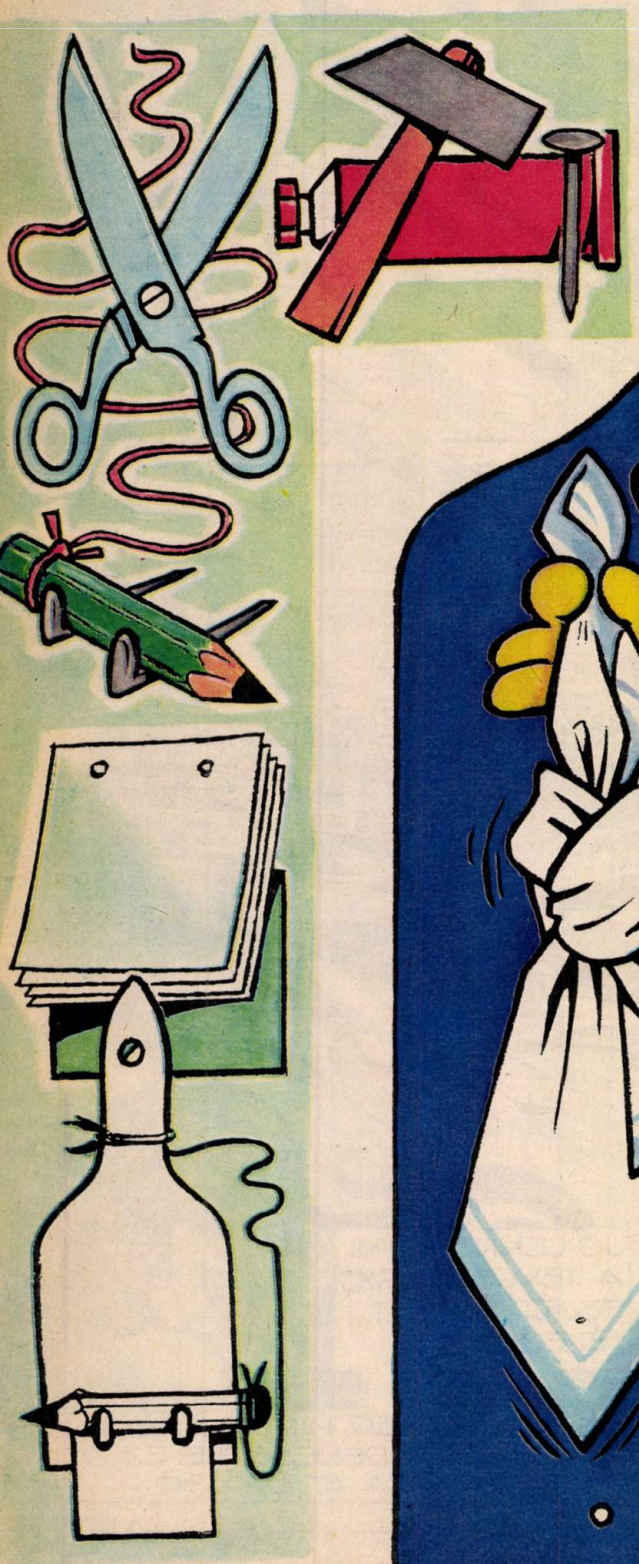

Ne felejtsd! — Hányszor de hányszor hallod a figyelmeztetést. Anyu azt mondja: „Ne felejtsd, hogy a kenyér és a tej mellett még őrölt borsot, meg gyömbért is vásárolj az üzletben, mert már elfogyott!" Az őrsvezetőd így figyelmeztet: „Ne felejtsd, szerdán fél órával előbb, tehát fél háromkor kezdődik az összejövetel!" A rajztanárod arra kér, hogy a megszokott negyedíves rajzlap helyett

Dargay Attila 1971. III. 23

DARGAY ATTILA RAJZAI

most az egyszer félíves kell! A barátod szeretné elolvasni a Winnetou-t, neked megvan és már harmadszor ígéred, hogy elviszed neki. És így tovább! Mennyi, mennyi „Ne felejtsd!" Hogyan lehetne mindezt észben tartani? Egyszerű a dolog! Kell egy figyelmeztető táblácska, amely több, mint a zsebkendőre kötött csomó.

A rajz segítségével ezt a figyelmeztető táblácskát magad is könnyen elkészítheted. (Amint látod, a hasznossága mellett még díszes is.)

Kezdődjék hát a munka! Elsőként vásárolj a háztartási vagy az edényboltban egy galuskaszaggatót (pingpongütőhöz hasonló, vékonyabb deszkalap), valamint két kampós- és egy fejesszöget. Olló, kalapács, ragasztó, madzag és kis ceruza bizonyára otthon is található. Előbb három lyukat kell fúrni a galuskaszaggatóra. Ha akarod, megfelelő színű papírral befödheted és erre ragaszd rá a zsebkendős Kajlát. (Vágd ki innét!) Ezt követően kösd rá a madzagos ceruzát, majd a falraerősítés következik a fejesszög segítségével. És ami a lényeg: az írószerboltban kapható géppapírt négy részre szabva, rengeteg jegyzetlapod lesz. De régi füzetek üres lapjait is felhasználhatod. A két kampósszög segítségével könnyen felerősítheted és máris felírhatod az első „Ne felejtsd"-et. Ha egy lap megtelik, leszakítod, eldobod. Ott a következő.

Meglásd, milyen jó érzés az, ha minden kérést idejében teljesítesz, és semmit nem feledsz el.

HAHOTA

— Történelemből miért hozol állandóan egyest?
— Nem tehetek róla, papa. A tanár néni mindig arról kérdez, ami a születésem előtt történt.

*

Őrsi összejövetelen:
— Srácok! — mondja az őrsvezető. — Legyetek szépen csendben és énekeljetek!

*

— Na fiú, milyen bizonyítványt hoztál haza?
— Arra törekedtem papa, hogy ne terheljelek holmiféle kiadásokkal.

*

— Doktor úr, nem tudom mit csináljak a fiammal. Egy idő óta semmit nem lát.
Az orvos szemügyre veszi a fiút és így szól:
— Vigye el a borbélyhoz!

*

— Mama, amíg nem voltál itthon, nagyon jók voltunk. Igazságosan elosztottuk a munkát: én mosogattam, Öcsi törölgetett, Hugi pedig összesöpörte a tányérdarabokat!

*

— Nagypapa, azt mesélted, hogy fiatal korodban gyakran vadásztál medvére. És szerencsével jártál?
— Igen. Eggyel sem találkoztam!

*

Pityu így töpreng magában:
„Nem értem a szüleimet! Ha rosszalkodom, az apu nagyon dühös rám. Ha nem csinálok semmit, az anyu mindjárt megméri a lázamat."

*

— A ti sátratokat is megrongálta a vihar?
— Nem tudom, még nem találtuk meg.

*

— Erzsi, felvarrtad a gombot a kabátomra?
— Nem találtam megfelelő gombot, inkább bevarrtam a lyukat.

— Peti, nézd csak meg: hogy áll a barométer!
— Esett mama, esett!
— Mennyit?
— A szekrényről a padlóra.

*

— Látod ott azt a helikoptert?
— Látom.
— Már tíz perce figyelem. Egy helyben, mozdulatlanul lebeg.
— Biztosan kifogyott a benzinje!

*

— Még mindig fáj a fogad? Ha az enyém lenne, már régen kihúzattam volna!
— Én is. Ha a tiéd lenne...

*

— Tehát te semmiben nem hiszel?
— Ezt nem mondtam! Hiszek, de csak abban, amit a saját eszemmel fel tudok fogni!
— Ajaj, akkor te valóban semmiben nem hiszel...

*

— Ön az oroszlánszelídítő?
— Az vagyok, kérem.
— De hát... hogy hogy nem bántják ezek a vadállatok? Hiszen olyan kicsi és sovány...
— Éppen ez a trükk! Arra várnak, hogy meghízzam.

*

Az első osztályos Jutkától kérdezi egy néni:
— Mennyi három meg négy?
— Hét.
— És hét meg négy?
— Nem tudom: tizenegyig még nem tanultunk számolni!

*

Hócsata után:
— Miért van csak egy kesztyűd? A másikat elvesztetted?
— Nem! Csak az egyiket találtam meg.

*

— Hol a testvéred?
— Még a zeneiskolában van. Duettet játszottunk zongorán és hegedűn. Én már befejeztem, de ő még játszik...

Melyik volt a legnagyobb hajó, amelyen utaztatok? A Beloiannisz a Balatonon? A Kossuth a Dunán? Netán egy tengeri utasszállító az Adrián, a Földközin, vagy a Fekete-tengeren?

Gondoljatok ezekre a hajókra, és ezután képzeljétek el — ha el tudjátok képzelni —, hogy olyan hajón vagytok, amely 320 méter hosszú, 50 méter széles, merülése (a hajótest víz alatti része) pedig húsz méter. Azaz: körülbelül három futballpálya egyvégtében, tízemeletes ház tetején, mert hiszen ezen a hajón a vízvonal feletti rész is van vagy tíz méter.

Nos, körülbelül ekkora egy óriás tankhajó, mondjuk: az a hírhedt

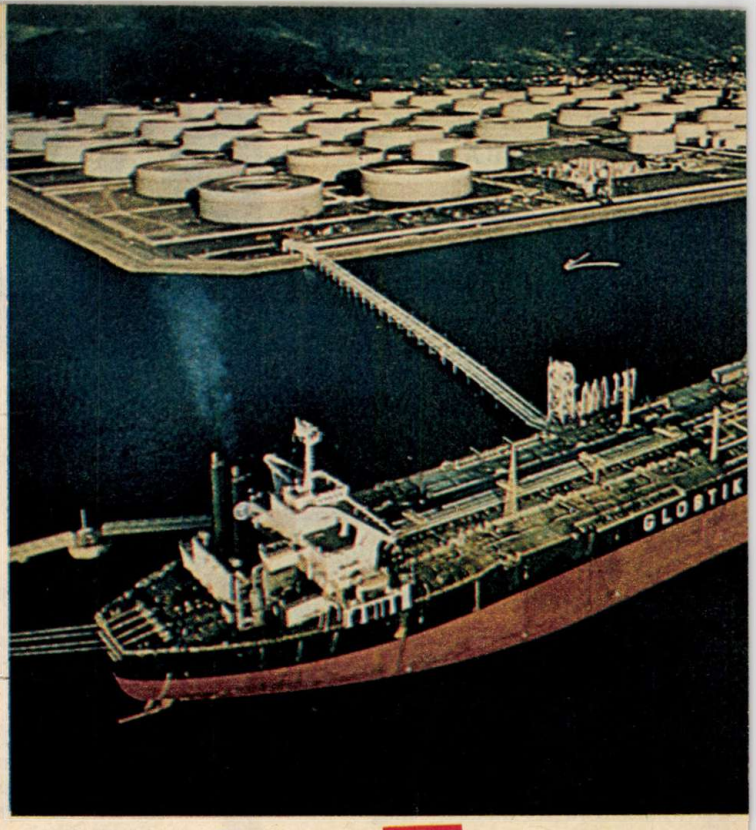

A 476 ezer tonnás Globtik Tokyo üríti ki tartályait a Kiire nevű japán olajbázison

SZUPERI HAJÓK SZUPERVESZÉLY

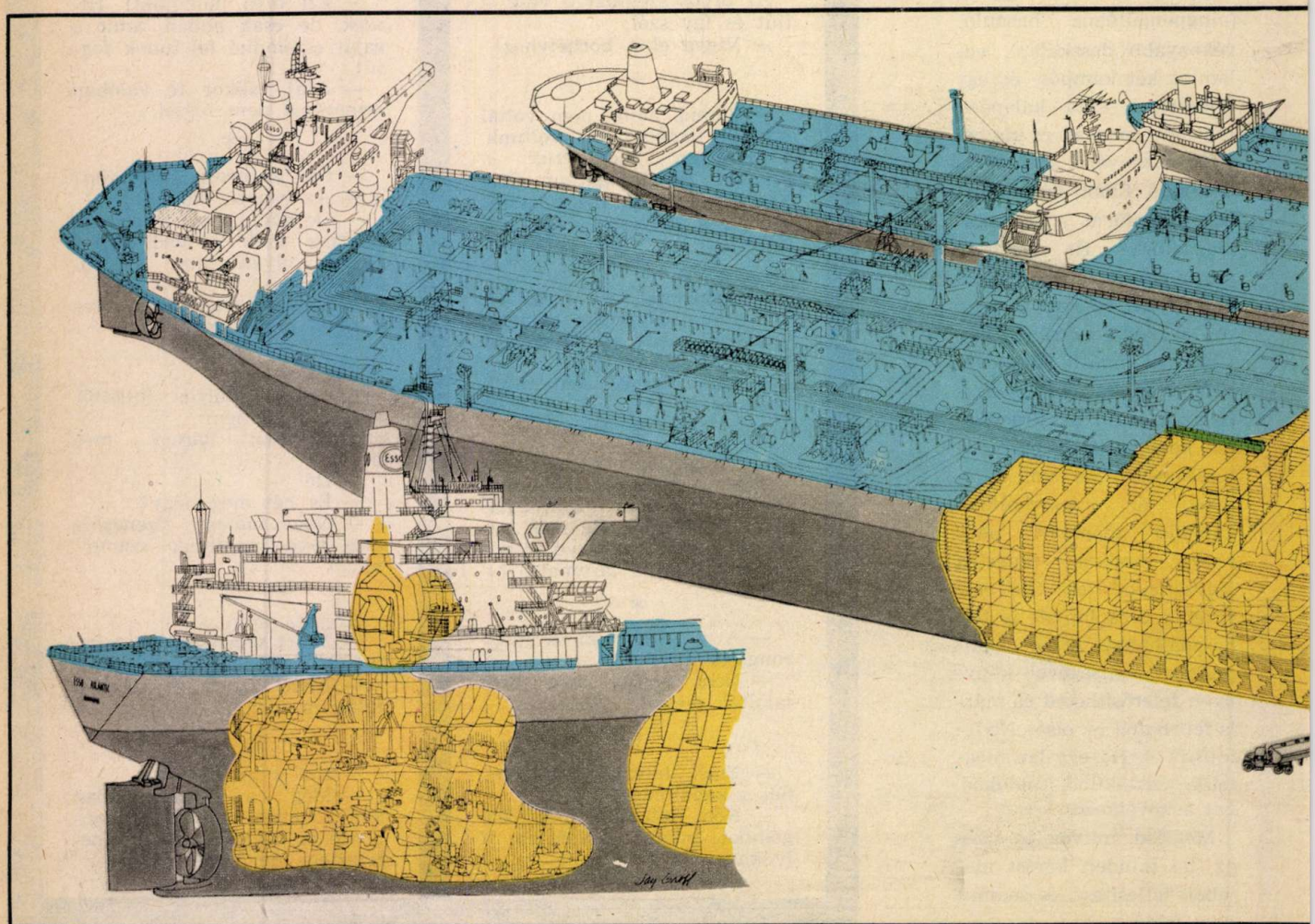

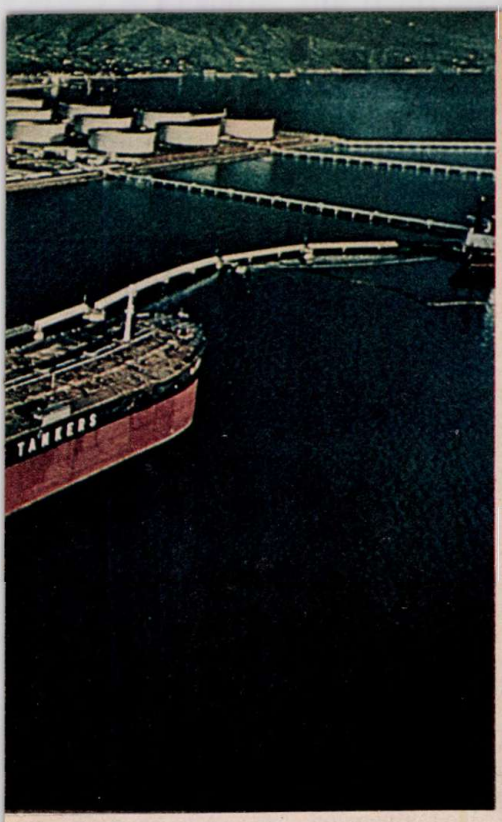

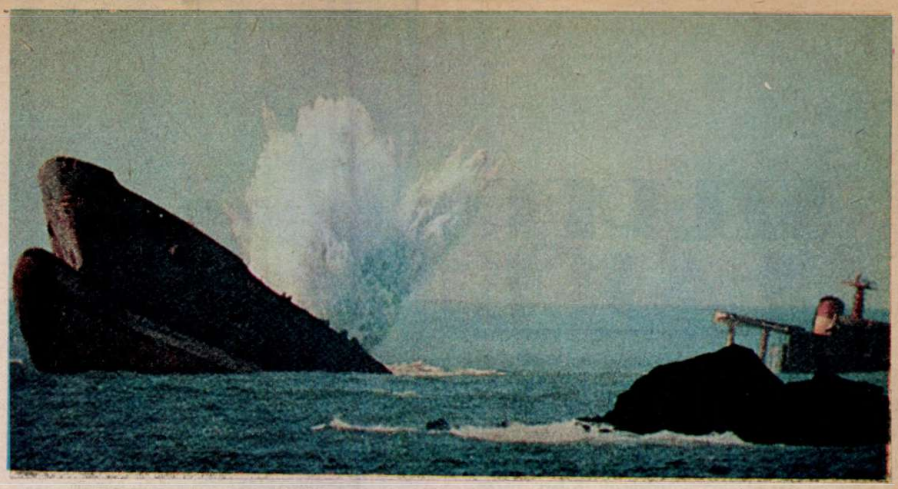

1978. március 16-án kettétört az Amoco Cadiz. Tartályaiból 229 ezer tonna olaj árasztotta el Bretagne parjait

Így javítják a hajócsavart

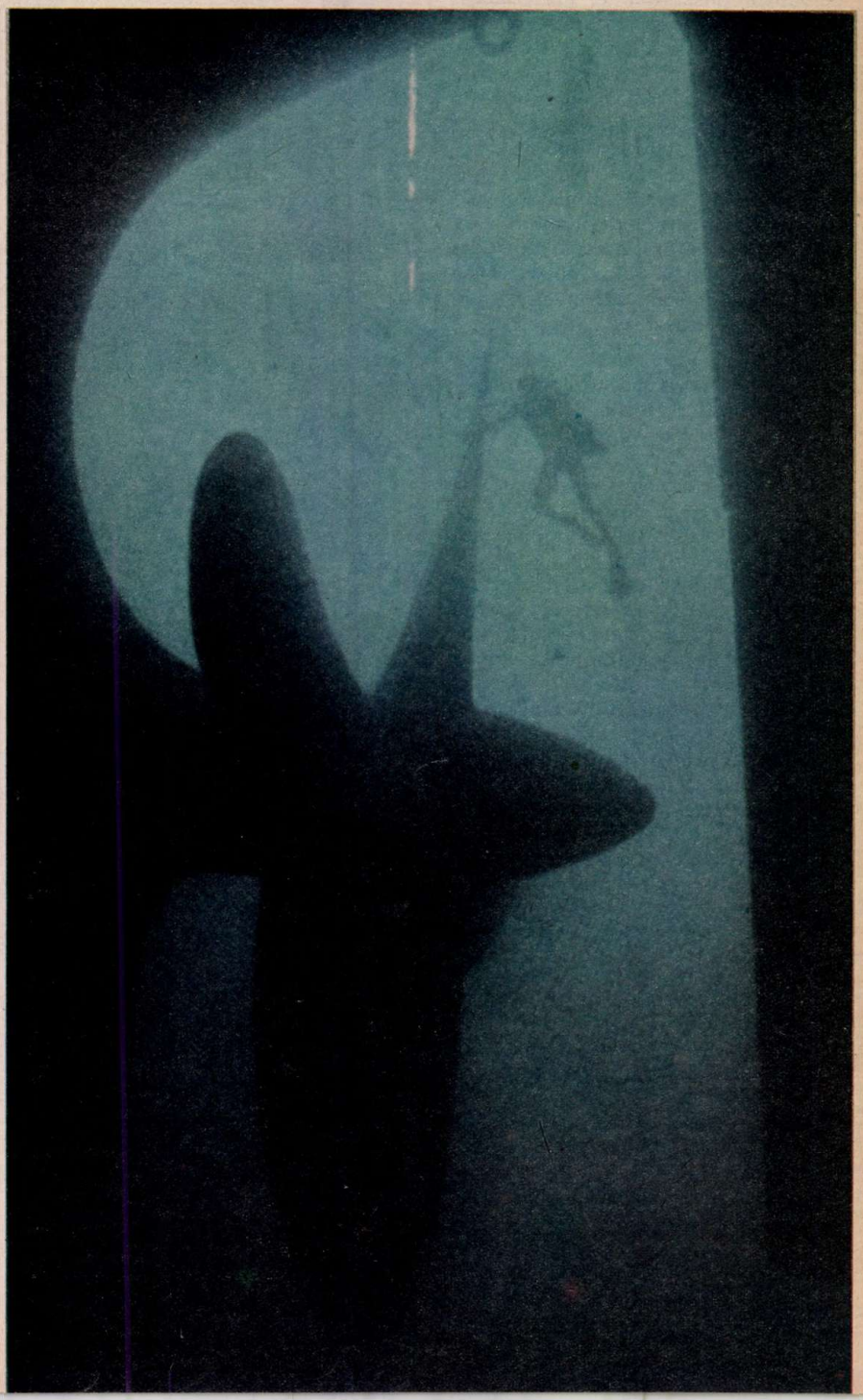

Felülről lefelé: a tankhajók fejlődéstörténete. A legnagyobb az Esso Atlantic, tartályaiban 17 ezer tankautóra való olaj fér el

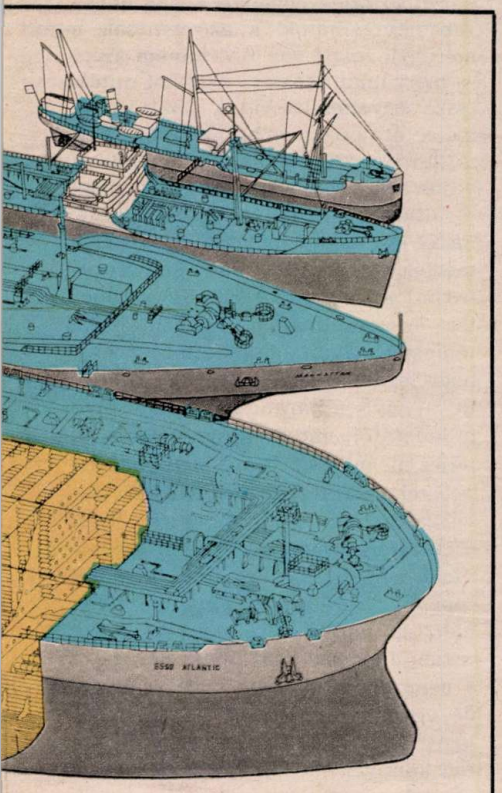

SZUPER-HAJÓK

Amoco Cadiz, amely 1978. március 16-án zátonyra futott a La Manche csatornában, és 69 millió gallon — kb. 310 millió liter (!) — olajat a tengerbe zúdított. Iszonyatos katasztrófa volt. A partvidéket több mint százötven kilométer hosszan elborította a tengervízzel elkeveredett nyersolaj. Ritka hal- és madárfajok példányai pusztultak el ezerszámra. Egy egész országrész maradt munka, megélhetés nélkül, hiszen Bretagnenak ezen a talán legszebb részén az emberek halászatból és idegenforgalomból élnek. A katasztrófa után mind a kettőnek hosszú időre befellegzett: a tenger élővilágának regenerálódásához a legoptimistább vélemények szerint is legalább tíz év kell, az olajtól átitatott fövenyt, az olajtól sikamlóssá vált szép sziklákat pedig körülbelül ugyanennyi idő múltán mossa tisztára a tenger.

Az Amoco Cadiz azonban a maga 229 ezer tonnájával közepes méretűnek számított a nagy tankhajók között, pedig Very Large Crude Carrier: igen nagy olajszállító hajó volt. Így nevezik a nemzetközi hajózási regiszterek — a hajók „anyakönyvei" — a 200 és 300 ezer tonna közti nagyságrendű tankhajókat. A 300 ezer tonna fölöttieket szuperhajóknak hívják. És ezekből is nagyon sok van. A világon jelenleg 4200 különböző méretű tankhajót tartanak számon; ebből 700 db a 200 ezer tonna felettiek száma. A pillanatnyilag legnagyobb tankhajó a Bellamya, ez 541 ezer tonnás, de az „egy számmal kisebb" 476 ezer tonnásokból még egész sor található a különböző hajóstársaságok birtokában. Tervezik már a 600 ezer tonnás, atommeghajtású tengeri óriást is.

Mi szükség ilyen hatalmas hajókra?

Az okok 1967-ben keletkeztek. Az akkori arab—izraeli háborúban a Szuezi-csatorna tönkrement, hajók süllyedtek el az amúgy is elég szűk víziút több pontján, így hát az Arab-öböl olajban gazdag országaiból, Szaúd-Arábiából, Kuvaitból, a kisebb olajsejkségekből, Iránból, Irakból errefelé már nem lehetett áthajózni az olajat a nagyfogyasztó Európa felé. Meg kellett kerülni Afrikát. Kézenfekvő, hogy ekkora útra minél több olajat kellett küldeni egyetlen hajóban, mert csak így volt gazdaságos a szállítás. De nemcsak Európa fogyasztotta egyre növekvő mértékben az olajat a napról napra gyorsuló ütemű motorizáció jóvoltából. Az egész világon megnőtt a kereslet a fekete arany iránt. Az olajban egyébként gazdag Amerikai Egyesült Államok is olajszükségleteinek csaknem a felét importálja. Nyugat-Európa a szükségleteinek 95 százalékát behozatal útján fedezi, Japán pedig minden csepp olajat kénytelen importálni. Ez a szédületes tempóban növekvő olajéhség valósággal követelte a szuperhajók építését. Elsősorban a japán hajógyárak kezdtek óriás tankhajókat építeni a legkülönbözőbb olajtársaságok és hajózási cégek megrendeléseire. Nem volt ez rossz üzlet: a hajókért kapott pénzen olajat lehetett vásárolni. A nagy tankhajók egyébként többnyire nemzetközi kereskedelmi vállalkozás révén épülnek és dolgoznak. Épülhet a hajó Japánban, a tulajdonosa lehet egy amerikai cég, hajózhat libériai zászló alatt (a kedvező adózási feltételek miatt — sokezer hajó — a legtöbb tankhajó is — libériai „honos"), biztosítását intézheti a híres angol Lloyd, irányíthatja olasz személyzet és szállíthatnak kuvaiti olajat, mondjuk Ausztráliába.

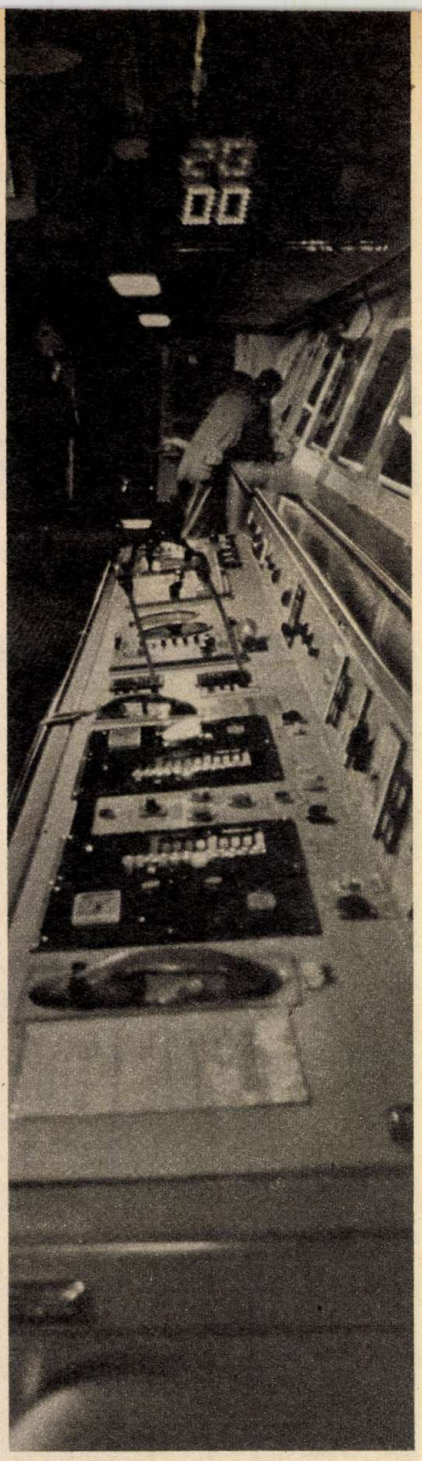

A szuperhajón minden automatizált. A vezérlőpult mellé alig kell személyzet

SZUPER-VESZÉLY

A világ olajtermelésének körülbelül a felét ezek az óriások szállítják a világtengereken. De nem akármilyen útvonalon. Nem csak az azóta már újra üzemelő Szuezi-csatorna, vagy a Panama-csatorna szűk nekik, hanem néhány sekélyebb vizű tengerszoros is, hiszen a merülésük nagyobb, mint e szorosok mélysége.

szuperhajók egyébként elég nehezen navigálhatók, s ez nemcsak a méreteik miatt van így, hanem azért is, mert takarékossági okokból mindössze egyetlen — igaz, tíz-tizenkét méter átmérőjű — hajtócsavart hajt a 40—50 ezer lóerős motor. Bár a hajók sebessége viszonylag nem nagy — általában tizennyolc csomó (azaz, mivel egy csomó egyenlő egy tengeri mérfölddel, s ez 1854,96 méter, a szuperhajók nagyjából 33—34 kilométert tesznek meg óránként), óriási tömegük olyan lendülettel mozog, hogy legalább négy kilométer a „fékút". Vagyis a parancs elhangzásának pillanatától ennyit tesznek meg a teljes megállásig. Bár a legutóbbi kísérletek szerint fékezőernyőkkel, vízvisszalökéssel sikerült egy ilyen óriáshajót 800 méteren belül megállítani, ennek ellenére ezek a hajók roppant veszélyesek. Egyetlen ilyen hajó zátonyra futása akár egy egész ország tengerpartját tönkreteheti, s a nehezen irányítható óriások állandó veszélyt jelentenek a kisebb hajókra is. Mivel egy szuperhajó nem tud könnyen megállni, ha „elül" egy átlagos méretű tengerhajót — ezek általában tizenöt-harmincöt ezer tonna közöttiek —, tehát százszor vagy kétszázszor kisebbek —, akkor a „szuper" vastag orrpáncélzatán esetleg csak egy kis karcolás keletkezik, de a kis hajót talán meg sem találják, úgy szétzúzódik.